

სამოქალაქო საქმეთა პალატის
შემადგენლობა

ნინო ბაქაქური (თავმჯდომარე, მომხსენებელი),
ზურაბ ძლიერიშვილი, ბესარიონ ალავიძე

საქმის განხილვის ფორმა – ზეპირი მოსმენის გარეშე

საკასაციო საჩივრის ავტორი – სსიპ შემოსავლების სამსახური (მოსარჩელე)

მოწინააღმდეგე მხარეები – შპს „ლ. - 2009“, ლ. ბ-ე, მ. ჭ-ე (მოპასუხეები)

გასაჩივრებული გადაწყვეტილება – ქუთაისის სააპელაციო სასამართლოს
სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2014 წლის 31 ოქტომბრის გადაწყვეტილება

საკასაციო საჩივრის ავტორის მოთხოვნა – გასაჩივრებული გადაწყვეტილების
გაუქმება სასარჩელო მოთხოვნის დაკმაყოფილებაზე უარის თქმის ნაწილში და
ახალი გადაწყვეტილებით მოპასუხეების ლ. ბ-ისა და მ. ჭ-ის მიმართ სარჩელის
სრულად დაკმაყოფილება

დავის საგანი – ზიანის ანაზღაურება

ა ღ წ ე რ ი ლ ო ბ ი თ ი ნ ა წ ი ლ ი

სსიპ შემოსავლების სამსახურმა სარჩელი აღძრა შპს „ლ. 2009“-ის, ლ. ბ-ისა და
მ. ჭ-ის მიმართ სახელმწიფო ბიუჯეტის სასარგებლოდ 2 223 370 ლარის გადახდის
თაობაზე შემდეგი დასაბუთებით:

შპს „ლ. 2009“-ს 2010 წლის 20 მაისის კამერალური საგადასახადო შემოწმების
აქტის მიხედვით დაერიცხა 786 657 ლარი. საქართველოს ფინანსთა სამინისტროს
საგამოძიებო სამსახურის საგამოძიებო დეპარტამენტის აჭარისა და გურიის
სამმართველოში შპს „ლ. 2009“-ის ხელმძღვანელ პირთა მიმართ დაიწყო გამოძიება
დიდი ოდენობით გადასახადებისათვის განზრახ თავის არიდების ფაქტზე.

აღნიშნულ საქმეზე დაზარალებულად ცნობილი იქნა სახელმწიფო. ზიანის თანხა განისაზღვრა 786 657 ლარის ოდენობით. ბათუმის საქალაქო სასამართლოს 2012 წლის 19 მარტის განაჩენით შპს „ლ. 2009“-ის ხელმძღვანელი პირები დამნაშავედ იქნენ ცნობილი საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 218-ე მუხლის მე-2 ნაწილის „ბ“ ქვეპუნქტით. აღნიშნული განაჩენი უცვლელად დარჩა ქუთაისის სააპელაციო სასამართლოს 2012 წლის 27 ივნისის განაჩენით. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს 2012 წლის 15 ნოემბრის განჩინებით ლ. ბ-ის და მ. ჭ-ის საკასაციო საჩივრები არ იქნა დაშვებული განსახილველად. მოსარჩელის განმარტებით, მოპასუხეებს ბიუჯეტისთვის მიყენებული ზიანი 786 657 ლარი არ გადაუხდიათ და ის 2013 წლის 23 ივლისის მდგომარეობით შეადგენს 2 223 370 ლარს.

მოპასუხეებმა სარჩელი არ ცნეს.

ლ. ბ-მ შესაგებელში აღნიშნა, რომ დავალიანება ჰქონდა შპს „ლ. 2009“-ს და მას არანაირი ზიანი მიუყენებია სახელმწიფო ბიუჯეტისათვის.

შპს „ლ. 2009“-მ და მ. ჭ-მ თავის შესაგებელში აღნიშნეს, რომ შპს „ლ. 2009“-ზე თანხების დარიცხვა განხორციელდა უკანონოდ. ამასთან, მოსარჩელე არასწორად მოითხოვს თანხის დაკისრებას სოლიდარულად, რადგან შპს „ლ. 2009“ არის სუბიექტი, რომლის საქმიანობა რეგულირდება სპეციალური კანონით, ხოლო „მეწარმეთა შესახებ“ საქართველოს კანონის 44-ე მუხლის თანახმად შეზღუდული პასუხისმგებლობის საზოგადოება არის საზოგადოება, რომლის პასუხისმგებლობა მისი კრედიტორების წინაშე შემოიფარგლება მთელი მისი ქონებით. სწორედ ეს დეფინიცია გამორიცხავს მოსარჩელის მოთხოვნის საფუძვლიანობას.

ბათუმის საქალაქო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა კოლეგიის 2014 წლის 9 იანვრის გადაწყვეტილებით სსიპ შემოსავლების სამსახურის სარჩელი ნაწილობრივ დაკმაყოფილდა: შპს „ლ. 2009“-ს, ლ. ბ-ს, მ. ჭ-ს სახელმწიფო ბიუჯეტის სასარგებლოდ სოლიდარულად დაეკისრათ 786 657 ლარის გადახდა.

საქალაქო სასამართლოს გადაწყვეტილება სააპელაციო წესით გაასაჩივრა სსიპ შემოსავლების სამსახურმა.

ქუთაისის სააპელაციო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2014 წლის 31 ოქტომბრის გადაწყვეტილებით სსიპ შემოსავლების სამსახურის სააპელაციო საჩივარი დაკმაყოფილდა ნაწილობრივ: გაუქმდა ბათუმის საქალაქო სასამართლოს 2014 წლის 9 იანვრის გადაწყვეტილება იმ ნაწილში, რომლითაც სსიპ შემოსავლების სამსახურს უარი ეთქვა შპს „ლ. - 2009“-სთვის საგადასახადო სანქციების დაკისრებაზე; სსიპ შემოსავლების სამსახურის სარჩელზე შპს „ლ. - 2009“-ის მიმართ, საგადასახადო სანქციების დაკისრების ნაწილში, საქმის წარმოება შეწყდა; დანარჩენ ნაწილში გასაჩივრებული გადაწყვეტილება დარჩა უცვლელი.

სააპელაციო სასამართლომ დადგენილად მიიჩნია, რომ შპს „ლ. 2009“-ს 2010 წლის 20 მაისის კამერალური საგადასახადო შემოწმების აქტით დაერიცხა 786 657 ლარი. საწარმომ ეს აქტი გაასაჩივრა, თუმცა მისი საჩივრები არ დაკმაყოფილდა.

პალატამ ასევე დაადგინა, რომ საწარმოს დარიცხული თანხა არ გადაუხდია და საურავების ჩათვლით მისი დავალიანება სახელმწიფო ბიუჯეტის მიმართ შეადგენს 2 223 370 ლარს.

ბათუმის საქალაქო სასამართლოს 2012 წლის 19 მარტის განაჩენით შპს „ლ. 2009“-ის პარტნიორებს, ლ. ბ-სა და მ. ჭ-ს მსჯავრი დაედოთ განსაკუთრებით დიდი ოდენობით გადასახადისათვის განზრახ თავის არიდებისათვის. ეს განაჩენი დარჩა უცვლელი ქუთაისის სააპელაციო სასამართლოს 2012 წლის 27 ივნისის განაჩენით, ხოლო საქართველოს უზენაესმა სასამართლომ მსჯავრდებულთა საკასაციო საჩივრები მიიჩნია დაუშვებლად.

სააპელაციო სასამართლომ განაჩენის შესაბამისად დაადგინა, რომ მსჯავრდებულებმა 2008-2009 წლების საანგარიშო პერიოდში განზრახ თავი აარიდეს გადასახადის, 786 657 ლარის გადახდას.

პალატამ აღნიშნა, რომ გადაწყვეტილება შპს ლ.-2009-ის, ლ. ბ-ისა და მ. ჭ-ისათვის 786 657 ლარის გადახდის დაკისრების ნაწილში კანონიერ ძალაშია შესული და, შესაბამისად, სააპელაციო სასამართლოს მსჯელობის საგანი იყო მხოლოდ მოწინააღმდეგე მხარისათვის ამ თანხაზე დარიცხული საგადასახადო სანქციების დაკისრება.

სასამართლომ მიუთითა საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 272-ე მუხლის „ა“ ქვეპუნქტზე, რომლის თანახმად, სასამართლო, მხარეთა განცხადებით ან თავისი ინიციატივით, შეწყვეტს საქმის წარმოებას, თუ საქმე არ უნდა იქნეს განხილული სასამართლოში იმის გამო, რომ კანონის თანახმად მისი განხილვა სხვა უწყების კომპეტენციაში შედის.

საქართველოს საგადასახადო კოდექსის 49-ე მუხლის 1-ლი ნაწილის „ე“, „ვ“ და „ზ“ ქვეპუნქტების საფუძველზე, გადასახადების ოდენობის განსაზღვრის, სანქციების დაწესებისა და გადასახადის გადამხდელის მიერ გადაუხდელი გადასახადის ან/და სანქციით დაკისრებული თანხის ამოღების უფლებამოსილება გააჩნიათ საგადასახადო ორგანოებს.

სააპელაციო სასამართლომ უდავოდ მიიჩნია, რომ სსიპ შემოსავლების სამსახურმა წაუყენა შპს „ლ. 2009“-ს აღიარებული ვალდებულების შესრულების საგადასახადო მოთხოვნა და ამ თანხის ამოსაღებად დაიწყო კანონით გათვალისწინებული ღონისძიებების გატარება. ამის გამო პალატამ მიიჩნია, რომ სასამართლო არ არის კომპეტენტური განიხილოს შპს „ლ. 2009“-ის მიმართ საგადასახადო სანქციების დაკისრების საკითხი. მითუმეტეს, რომ ეს თანხა საწარმოს კანონიერი და შესასრულებლად სავალდებულო ადმინისტრაციული აქტით უკვე დაკისრებული აქვს და ამ აქტის აღსრულების უფლებამოსილება, სწორედ აპელანტს გააჩნია.

პალატის განმარტებით, ვითარებას არ ცვლის ის, რომ ამ საწარმოს პარტნიორებს მსჯავრი დაედოთ გადასახადებისათვის განზრახ თავის არიდების გამო. განაჩენი არის მხოლოდ მტკიცებულება, რომლითაც შესაძლებელია

დადასტურდეს სარჩელში მოყვანილი ფაქტები. სასარჩელო მოთხოვნა კი, არსებითად, საწარმოსათვის გადაუხდელი და აღიარებული გადასახადის ხელმეორედ დაკისრებაა. ამის გამო, სააპელაციო სასამართლომ მიიჩნია, რომ შპს „ლ. 2009“-ათვის საგადასახადო სანქციების დაკისრების ნაწილში, სსიპ შემოსავლების სამსახურის სარჩელთან დაკავშირებული საქმის წარმოება უნდა შეწყდეს.

პალატამ მიუთითა საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 992-ე მუხლზე, რომლის თანახმად, პირი, რომელიც სხვა პირს მართლსაწინააღმდეგო, განზრახი ან გაუფრთხილებელი მოქმედებით მიაყენებს ზიანს, ვალდებულია აუნაზღაუროს მას ეს ზიანი. ამ ნორმის საფუძველზე, პასუხისმგებლობის დაკისრებისათვის აუცილებელია არსებობდეს ზიანის ფაქტი და ეს ზიანი გამოწვეული იყოს ზიანის მიმყენებლის მართლსაწინააღმდეგო და ბრალეული ქმედებით, ანუ არსებობდეს პირდაპირი და უშუალო კავშირი ამ ქმედებასა და დამდგარ შედეგს შორის.

სასამართლომ მიიჩნია, რომ, ზიანი არის ქონებრივი ანდა არაქონებრივი და სამართლებრივად დასაძრახი დანაკლისი, რომელსაც უფლებამოსილი პირი განიცდის ვალდებული პირის მოქმედებით ან უმოქმედობით. ამასთან, საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 411-ე მუხლის თანახმად, ზიანი უნდა ანაზღაურდეს არა მხოლოდ ფაქტობრივად დამდგარი ქონებრივი დანაკლისისთვის, არამედ მიუღებელი შემოსავლისთვისაც.

სააპელაციო პალატამ დადგენილად მიიჩნია, რომ ლ. ბ-ისა და მ. ჭ-ის მოქმედებით სახელმწიფომ ვერ მიიღო კუთვნილი შემოსავალი, რომელსაც იგი მიიღებდა, ვალდებულება ჯეროვნად რომ შესრულებულიყო. ამიტომ, უშუალოდ, მოპასუხეთა მართლსაწინააღმდეგო და ბრალეული ქმედებით აპელანტს მიადგა ზიანი და ეს ზიანი ვალდებულ პირებს უნდა აენაზღაურებინათ.

თუმცა, ამავედროულად, პალატამ აღნიშნა, რომ საქართველოს საგადასახადო კოდექსის 272-ე მუხლის 1-ლი ნაწილის თანახმად, საურავი არის საგადასახადო სანქცია, რომელიც პირს ეკისრება საგადასახადო კანონმდებლობით დადგენილ ვადაში გადასახადის გადასახდელი თანხის გადაუხდელობისათვის. ამავე მუხლის მე-2 ნაწილის თანახმად კი, საურავის დარიცხვა ხორციელდება გადასახადის თანხაზე და იგი არის სხვაობა გადასახადის გადამხდელის შეუსრულებელ საგადასახადო ვალდებულებებსა და ზედმეტად გადახდილი გადასახადების ჯამს შორის. ეს ნიშნავს, რომ საურავი, როგორც საგადასახადო სანქცია ეკისრება გადასახადის გადამხდელს.

საქართველოს საგადასახადო კოდექსის მე-20 მუხლის 1-ლი ნაწილის თანახმად, გადასახადის გადამხდელი არის პირი, რომელსაც აქვს ამ კოდექსით დადგენილი გადასახადის გადახდის ვალდებულება.

სააპელაციო სასამართლომ მიიჩნია, რომ ბიუჯეტის სასარგებლოდ გადასახადის გადახდის ვალდებულება ეკისრებოდა შპს „ლ. 2009“-ს და არა მის პარტნიორებს და ამიტომ ლ. ბ-ისა და მ. ჭ-ისათვის საგადასახადო

ვალდებულებების შეუსრულებლობის გამო საურავების დაკისრება დაუშვებელი იყო.

პალატის აზრით, მოპასუხეებს ვალდებულება ჯეროვნად რომ შეესრულებინათ, ე.ი. გადასახადისათვის თავი რომ არ აერიდებინათ, აპელანტი მიიღებდა მხოლოდ კუთვნილ გადასახადს. ე.ი. აპელანტის მიუღებელი შემოსავალი, ანუ მოპასუხეთა ქმედებით მისთვის მიყენებული ზიანი უნდა განსაზღვრულიყო უშუალოდ მიუღებელი გადასახადებისა და არა მასზე დარიცხული ჯარიმა-საურავების ოდენობით.

სასამართლომ განაჩენების შესაბამისად დადგენილად მიიჩნია, რომ ლ. ბ-მ და მ. ჭ-მ თავი აარიდეს 786 657 ლარის ოდენობის გადასახადის გადახდას. შესაბამისად, ლ. ბ-მ და მ. ჭ-მ აპელანტს ერთობლივად მიაყენეს მხოლოდ 786 657 ლარის ოდენობის ზიანი და ამიტომ მათთვის აპელანტის სასარგებლოდ თანხის დამატებით დაკისრების საფუძვლები არ არსებობდა.

სააპელაციო სასამართლოს განჩინებაზე სსიპ შემოსავლების სამსახურმა შეიტანა საკასაციო საჩივარი და მოითხოვა გასაჩივრებული გადაწყვეტილების გაუქმება სასარჩელო მოთხოვნის დაკმაყოფილებაზე უარის თქმის ნაწილში და ახალი გადაწყვეტილებით ლ. ბ-ისა და მ. ჭ-ის მიმართ 2 223 845.52 ლარის ოდენობით ზიანის ანაზღაურების შესახებ სასარჩელო მოთხოვნის სრულად დაკმაყოფილება შემდეგი დასაბუთებით:

კასატორის განმარტებით, ქუთაისის სააპელაციო სასამართლოს გადაწყვეტილება საქალაქო სასამართლოს გადაწყვეტილების ნაწილობრივ უცვლელად დატოვების ნაწილში მიღებულია კანონის დარღვევით, გადაწყვეტილებაში არ არის მითითებული, რომელ მტკიცებულებას დაეყრდნო სასამართლო როდესაც არ დააკმაყოფილა შემოსავლების სამსახურის სასარჩელო მოთხოვნა დამდგარი ზიანის ნაწილში ანაზღაურებაზე უარის თქმის შესახებ. სასამართლომ არ განსაზღვრა, რომელი ფაქტობრივი გარემოებები დაადგინა ამ კონკრეტული თანხის ნაწილში.

ბათუმის საქალაქო სასამართლოს 2012 წლის 19 მარტის განაჩენით შპს „ლ.-2009“-ის ხელმძღვანელი პირები ლ. ბ-ე და მ. ჭ-ე დამნაშავედ იქნენ ცნობილი. აღნიშნული განაჩენი უცვლელად დარჩა ქუთაისის სააპელაციო სასამართლოს 2012 წლის 27 ივნისის განაჩენით. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს 2012 წლის 15 ნოემბრის განჩინებით ლ. ბ-ისა და მ. ჭ-ის საკასაციო საჩივრები არ იქნა დაშვებული განსახილველად. მიუხედავად ამისა ზემოაღნიშნული პირების მიერ ბიუჯეტის მიმართ რიცხული დავალიანების ანაზღაურება არ მომხდარა.

საკასაციო საჩივრის ავტორის განმარტებით, გამოძიების შედეგად დადგენილი ზიანის თანხა და შემოწმების აქტით დარიცხული თანხები, რომელთა კანონშესაბამისობა დადგენილია კანონიერ ძალაში შესული ბათუმის საქალაქო სასამართლოს ადმინისტრაციულ საქმეთა კოლეგიის 2011 წლის 22 მარტის №3-506/10 გადაწყვეტილებით, მოპასუხეთა მიერ გადახდილი არ იქნა, რის გამოც

საქართველოს საგადასახადო კოდექსის 272-ე მუხლის შესაბამისად, მასზე დარიცხული იქნა საურავი, რომელიც ზიანის თანხის შემადგენელი და განუყოფელი ნაწილია.

კასატორმა აღნიშნა, რომ ქუთაისის სააპელაციო სასამართლოში შპს „ლ.-2009“-ის, ლ. ბ-ისა და მ. ჭ-ის მიმართ წარდგენილი იქნა ადმინისტრაციული ორგანოს, შემოსავლების სამსახურის მიერ შედგენილი დოკუმენტი - შედარების აქტი, რომლითაც დგინდებოდა საქართველოს საგადასახადო კოდექსის 272-ე მუხლის გათვალისწინებით სარჩელის აღძვრის დროისათვის სახელმწიფო ბიუჯეტზე მიყენებული ზიანის ერთიანი ოდენობა, რაც სრულიად უკანონოდ არ იქნა გაზიარებული სასამართლოს მიერ.

აღნიშნულთან დაკავშირებით საკასაციო საჩივრის ავტორმა მიუთითა საქართველოს საგადასახადო კოდექსის მეორე მუხლის მეორე ნაწილზე, რომლის შესაბამისად, გადასახადებით დაბეგვრისათვის გამოიყენება საგადასახადო ვალდებულების წარმოშობის დღისთვის მოქმედი საქართველოს საგადასახადო კანონმდებლობა. 53-ე მუხლის 1-3-ე ნაწილების თანახმად, საგადასახადო ვალდებულებად ითვლება პირის ვალდებულება, გადაიხადოს ამ კოდექსით დაწესებული, აგრეთვე ამ კოდექსით დაწესებული და ადგილობრივი თვითმმართველობის წარმომადგენლობითი ორგანოს მიერ შემოღებული გადასახადი. პირს საგადასახადო ვალდებულება ეკისრება საქართველოს საგადასახადო კანონმდებლობით დადგენილ იმ გარემოებათა წარმოქმნის მომენტიდან, რომელიც ითვალისწინებს გადასახადის გადახდას. საგადასახადო ვალდებულების შესრულებად ითვლება გადასახადის თანხის დადგენილ ვადაში გადახდა, ამასთან გადასახადის გადაუხდელობა იწვევს საგადასახადო კანონმდებლობით დადგენილ სანქციას, რომლის სახეები განსაზღვრულია საგადასახადო კოდექსის მე-13 კარით - საურავი და ჯარიმა. საგადასახადო კოდექსის 272-ე მუხლის მიხედვით საურავი პირს ეკისრება კანონმდებლობით დადგენილ ვადაში გადასახადის გადაუხდელობისათვის და ითვალისწინებს ყოველ ვადაგადაცილებულ დღეზე კუთვნილი გადასახადის 0,06 %-ის ბიუჯეტში გადახდას (გადასახადის ძირითად თანხასთან), რაც დაკავშირებულია სწორედ იმ ზიანის კომპენსაციასთან, რომელიც ადგება ბიუჯეტს კუთვნილი თანხის გადაუხდელობით, რომელიც დარჩა (მოცემულ შემთხვევაში დღემდე რჩება) მოვალის ვალდებულებაში.

კასატორმა აქვე მიუთითა საგადასახადო კოდექსის 270-ე მუხლის პირველ ნაწილზე, რომლის თანახმად, საგადასახადო სანქცია არის პასუხისმგებლობის ზომა ჩადენილი საგადასახადო სამართალდარღვევისათვის. ამავე კოდექსის 49-ე მუხლის პირველი ნაწილის თანახმად, ამ კოდექსის დებულებათა გათვალისწინებით საგადასახადო ორგანოებს თავიანთი კომპეტენციის ფარგლებში და საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილი წესით უფლება აქვთ გამოიყენონ სანქცია იმ გადასახადის გადამხდელის მიმართ, რომელმაც დაარღვია

საქართველოს საგადასახადო კანონმდებლობა, რაც ცხადყოფს, რომ სააპელაციო სასამართლომ მოპასუხეს მართალია ზიანის სახით დააკისრა გადასახადის ძირითადი თანხის 786 657 ლარის გადახდა, მაგრამ არ უმსჯელია საურავზე და ჯარიმაზე, რომლებიც საგადასახადო სამართალდარღვევის ჩადენის შემთხვევაში შეუსრულებელი საგადასახადო ვალდებულების, ანუ საგადასახადო დავალიანების შემადგენელი და განუყოფელი ნაწილი ხდება, რაც დასტურდება საგადასახადო კოდექსის მე-8 მუხლის 23-ე ნაწილის დეფინიციით, რომლის თანახმად, საგადასახადო დავალიანება არის სხვაობა გადასახადის გადამხდელის მიერ დადგენილ ვადაში გადაუხდელი გადასახადების ან/და სანქციების თანხასა და ზედმეტად გადახდილი გადასახადების ან/და სანქციების თანხას შორის. კასატორის აზრით, სააპელაციო სასამართლომ არ იმსჯელა საგადასახადო სანქციის გამოყენების სამართლებრივ ბუნებასთან დაკავშირებით. შესაბამისად, უსაფუძვლოდ უთხრა ამ ნაწილში შემოსავლების სამსახურს უარი სარჩელის დაკმაყოფილებაზე.

საკასაციო საჩივარზე შესაგებელი წარმოადგინეს მოწინააღმდეგე მხარეებმა, ლ. ბ-მ და მ. ჭ-მ, რომლებიც არ დაეთანხმნენ საკასაციო პრეტენზიას და აღნიშნეს, რომ არასწორია კასატორის მოსაზრება საურავების ზიანის თანხის განუყოფელ ნაწილად მიჩნევის თაობაზე, ვინაიდან ზიანის თანხა არის კონკრეტული თანხა, ხოლო საგადასახადო კოდექსის 272-ე მუხლის შესაბამისად, საურავი არის საგადასახადო სანქცია, რომელიც პირს ეკისრება საგადასახადო კანონმდებლობით დადგენილ ვადაში გადასახადის გადასახდელი თანხის გადაუხდელობისათვის. მითუმეტეს, რომ მხარემ წარმოადგინა შედარების აქტი, რომელზედაც საერთოდ არცერთი მხარის ხელმოწერა არ არის, რის გამოც, ხელმოუწერიელი დოკუმენტი ვერ გახდება ლ. ბ-ისა და მ. ჭ-ისათვის რაიმე თანხის დაკისრების საფუძველი. გარდა ამისა, შესაგებლის ავტორებმა მიუთითეს „მეწარმეთა შესახებ“ საქართველოს კანონის 44-ე მუხლზე (რომლის თანახმად, შეზღუდული პასუხისმგებლობის საზოგადოება არის საზოგადოება, რომლის პასუხისმგებლობა მისი კრედიტორების წინაშე შემოიფარგლება მთელი თავისი ქონებით) და აღნიშნეს, რომ საზოგადოების ვალდებულებებზე პასუხს აგებს არა საზოგადოების დამფუძნებელი, დირექტორი და ა.შ., არამედ თვითონ საზოგადოება მთელი თავისი ქონებით. აქედან გამომდინარე, თანხა უნდა დაკისრებოდა შპს „ლ. 2009“ და არა ლ. ბ-ს და მ. ჭ-ს.

საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2014 წლის 31 დეკემბრის განჩინებით სსიპ შემოსავლების სამსახურის საკასაციო საჩივარი მიღებულ იქნა წარმოებაში, სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 391-ე მუხლის შესაბამისად, დასაშვებობის შესამოწმებლად.

საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2015 წლის 12 მარტის განჩინებით სსიპ შემოსავლების სამსახურის საკასაციო საჩივარი ცნობილ იქნა დასაშვებად.

ს ა მ ო ტ ი ვ ა ც ი ო ნ ა წ ი ლ ი

საკასაციო სასამართლომ შეისწავლა საქმის მასალები, გასაჩივრებული გადაწყვეტილების სამართლებრივი დასაბუთება, საკასაციო საჩივრის საფუძვლები და მიიჩნევს, რომ სსიპ შემოსავლების სამსახურის საჩივარი გაზრდილი საკასაციო პრეტენზიის ნაწილში უნდა დარჩეს განუხილველად, ხოლო დანარჩენ ნაწილში დაკმაყოფილდეს შემდეგ გარემოებათა გამო:

სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 406-ე მუხლის შესაბამისად, დავის საგნის შეცვლა ან გადიდება, შეგებებული სარჩელის შეტანა და ხარჯების განსაზღვრა საკასაციო სასამართლოზე დაუშვებელია.

მოცემულ საქმეზე საქმის მასალებით დადგენილია, რომ სსიპ შემოსავლების სამსახური პირველი ინსტანციის სასამართლოში შეტანილი სარჩელით ითხოვდა მოპასუხეებზე სოლიდარულად ჯამში 2 223 370 ლარის დაკისრებას. ბათუმის საქალაქო სასამართლოს 2014 წლის 9 იანვრის გადაწყვეტილებით, მოსარჩელის მოთხოვნა 786 657 ლარის დაკისრების ნაწილში დაკმაყოფილდა, ხოლო 1 436 713 ლარის დაკისრების ნაწილში სარჩელის დაკმაყოფილებაზე მოსარჩელეს უარი ეთქვა, რაც მოსარჩელემ გაასაჩივრა სააპელაციო საჩივრით და მოითხოვა სარჩელის სრულად დაკმაყოფილება და მოპასუხეებზე თანხის სრულად - 2 223 370 ლარის ოდენობით დაკისრება. ქუთაისის სააპელაციო სასამართლოს 2014 წლის 31 ოქტომბრის გადაწყვეტილებით სააპელაციო საჩივარი არ დაკმაყოფილდა და პირველი ინსტანციის სასამართლოს გადაწყვეტილება დარჩა უცვლელი. სსიპ შემოსავლების სამსახურმა აღნიშნული გადაწყვეტილება გაასაჩივრა საკასაციო საჩივრით და მოითხოვა გადაწყვეტილების გაუქმება და სარჩელის დაკმაყოფილებით ლ. ბ-ისა და მ. ჭ-ის მიმართ სოლიდარულად 2 223 845.52 ლარის დაკისრება, რაც 475.52 ლარით აღემატება სსიპ შემოსავლების სამსახურის სასარჩელო მოთხოვნას. ამრიგად, სსიპ შემოსავლების სამსახურის მხრიდან ადგილი აქვს საკასაციო სასამართლოზე დავის საგნის გადიდებას 475.52 ლარით ($2\ 223\ 845.52 - 2\ 223\ 370 = 475.52$), რაც სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 406-ე მუხლის თანახმად, დაუშვებელია.

სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 399-ე მუხლის შესაბამისად, საქმის განხილვა საკასაციო სასამართლოში წარმოებს იმ წესების დაცვით, რომლებიც დადგენილია სააპელაციო სასამართლოში საქმეთა განხილვისათვის, გარდა იმ გამონაკლისებისა, რომელთაც სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის XLIX თავი შეიცავს. ამავე კოდექსის 372-ე მუხლის თანახმად კი, საქმის განხილვა სააპელაციო სასამართლოში წარმოებს იმ წესების დაცვით, რაც დადგენილია პირველი ინსტანციით საქმეთა განხილვისათვის, კოდექსის XLVI თავში მოცემული ცვლილებებითა და დამატებებით. აღნიშნული ნორმების საფუძველზე, საკასაციო

სასამართლო, კანონმდებლობით დადგენილი შეზღუდვების გათვალისწინებით, იმ შემთხვევაში, თუ სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის XLIX თავი არ შეიცავს ამა თუ იმ ურთიერთობის მარეგულირებელ სპეციალურ ნორმას, უფლებამოსილია, გამოიყენოს ურთიერთობის მარეგულირებელი ის ნორმა, რაც სამოქალაქო საპროცესო კოდექსით დადგენილია ქვემდგომი ინსტანციის სასამართლოების მიერ საქმის გახილვა-გადაწყვეტისათვის.

სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 187-ე მუხლის მეორე ნაწილის თანახმად, თუ სარჩელის მიღებაზე უარის თქმის საფუძველი გამოვლინდება ამ სარჩელის წარმოებაში მიღების შემდეგ, მაშინ იმის მიხედვით, თუ როგორია ეს საფუძველი, სასამართლო შეწყვეტს საქმის წარმოებას ან სარჩელს განუხილველად დატოვებს (ამ კოდექსის 272-ე და 275-ე მუხლები). აღნიშნული ნორმის თანახმად, სასამართლო სარჩელს (საკასაციო საჩივარს) დატოვებს განუხილველად ან შეწყვეტს საქმის წარმოებას იმ შემთხვევაში, თუ საქმის განხილვისას გაირკვა, რომ არ არსებობს მისი წარმოებაში მიღების ესა თუ ის პირობა, ამასთან მითითებული ნორმით გათვალისწინებული სამართლებრივი შედეგი - საქმის წარმოების შეწყვეტა ან საკასაციო საჩივრის განუხილველად დატოვება გამომდინარეობს საკასაციო საჩივრის წარმოებაში მიღებაზე უარის თქმის საფუძველიდან.

ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, საკასაციო პალატა მიიჩნევს, რომ სსიპ შემოსავლების სამსახურის საკასაციო საჩივარი 475.52 ლარის დაკისრების ნაწილში უნდა დარჩეს განუხილველად.

მოცემულ საქმეზე ქუთაისის სააპელაციო სასამართლოს მიერ დადგენილად არის ცნობილი დავის გადაწყვეტისათვის მნიშვნელობის მქონე შემდეგი ფაქტობრივი გარემოებები:

შპს „ლ. 2009“-ს 2010 წლის 20 მაისის კამერალური საგადასახადო შემოწმების აქტით დაერიცხა 786 657 ლარი. საწარმომ ეს აქტი გაასაჩივრა, თუმცა მისი საჩივრები არ დაკმაყოფილდა.

საწარმოს დარიცხული თანხა არ გადაუხდია და, საურავების ჩათვლით, მისი დავალიანება სახელმწიფო ბიუჯეტის მიმართ შეადგენს 2 223 370 ლარს.

ბათუმის საქალაქო სასამართლოს 2012 წლის 19 მარტის განაჩენით შპს „ლ. 2009“-ის პარტნიორებს ლ. ბ-სა და მ. ჭ-ს მსჯავრი დაედოთ განსაკუთრებით დიდი ოდენობით გადასახადების განზრახ თავის არიდებისათვის (საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 218-ე მუხლის მეორე ნაწილის „ბ“ ქვეპუნქტი). განაჩენი კანონიერ ძალაშია შესული. განაჩენის თანახმად მსჯავრდებულებმა 2008-2009 წლების საანგარიშო პერიოდში განზრახ თავი აარიდეს გადასახადის 786 657 ლარის გადახდას.

საქმის მასალებით დადგენილია, რომ შპს „ლ. 2009“-ის პარტნიორი ლ. ბ-ე იმავდროულად წარმოადგენს კომპანიის დირექტორს.

სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 407-ე მუხლის მე-2 ნაწილის შესაბამისად, სააპელაციო სასამართლოს მიერ დადგენილად ცნობილი ფაქტობრივი

გარემოებები სავალდებულოა საკასაციო სასამართლოსთვის, თუ წამოყენებული არ არის დასაშვები და დასაბუთებული პრეტენზია (შედავება). ასეთი პრეტენზია მხარეების მხრიდან წარმოდგენილი არ არის, ამიტომ მოცემულ საქმეზე სააპელაციო სასამართლოს მიერ დადგენილად ცნობილი ზემოაღნიშნული ფაქტობრივი გარემოებები საკასაციო სასამართლოსთვის სავალდებულოდ ითვლება.

სსიპ შემოსავლების სამსახური წარმოდგენილი საკასაციო საჩივრით მოითხოვს შპს „ლ. 2009“-ის პარტნიორისა და დირექტორის ლ. ბ-ისა და პარტნიორის მ. ჭ-ის მიმართ, სამოქალაქო კოდექსის 992-ე მუხლის საფუძველზე, სახელმწიფოსათვის მიყენებული ზიანის ანაზღაურების სახით როგორც კომპანიის ძირითადი საგადასახადო დავალიანების, ისე საქართველოს საგადასახადო კოდექსის 272-ე მუხლით გათვალისწინებული საურავის დაკისრებას და მიუთითებს, რომ სააპელაციო სასამართლომ სარჩელის დაკმაყოფილებაზე უარის თქმის ნაწილში არ გამოიყენა კანონი, რომელიც უნდა გამოეყენებინა, კერძოდ, საქართველოს საგადასახადო კოდექსის 272-ე მუხლი და მე-8 მუხლის 23-ე ნაწილი, არასწორად დაადგინა ფაქტობრივი გარემოებები და არასწორად განმარტა მხარეთა მტკიცების ტვირთი.

გამომდინარე იქიდან, რომ სააპელაციო სასამართლოს აღნიშნული გადაწყვეტილება საკასაციო საჩივრით არ გაუსაჩივრებიათ კომპანიის პარტნიორსა და დირექტორს ლ. ბ-ს და კომპანიის პარტნიორს მ. ჭ-ს, მათ მიმართ შპს „ლ. 2009“-ის საგადასახადო ვალდებულებების ძირითადი თანხის სოლიდარულად დაკისრების ნაწილში გადაწყვეტილება შესულია კანონიერ ძალაში, თუმცა იმ საკითხის გადაწყვეტისათვის, ეკისრებათ თუ არა აღნიშნულ პირებს საქართველოს საგადასახადო კოდექსის 272-ე მუხლით გათვალისწინებული საურავის გადახდის ვალდებულება, საკასაციო სასამართლო იმსჯელებს შპს „ლ. 2009“-ის საგადასახადო ვალდებულებებისათვის მისი დირექტორისა და პარტნიორების პასუხისმგებლობის სამართლებრივ საფუძველზე.

მხარეთა შორის დავის განხილვისას სასამართლოს უპირველესი ამოცანაა დაადგინოს, რას ითხოვს მოსარჩელე მოპასუხისაგან და რის საფუძველზე, ანუ რა ფაქტობრივ გარემოებებზე ამყარებს მოსარჩელე თავის მოთხოვნას. სასამართლომ მხარის მიერ მითითებული მოთხოვნის ფარგლებში უნდა მოძებნოს სამართლებრივი ნორმა, რომელიც იმ შედეგს ითვალისწინებს, რომლის მიღწევაც მხარეს სურს. მოთხოვნის სამართლებრივ საფუძველად განხილული ნორმა შეიცავს იმ აღწერილობას (ფაქტობრივ შემადგენლობას), რომლის შემოწმებაც სასამართლოს ვალდებულებაა და რომელიც უნდა განხორციელდეს ლოგიკური მეთოდების გამოყენებით, ანუ სასამართლომ უნდა დაადგინოს ამა თუ იმ ნორმაში მოყვანილი აბსტრაქტული აღწერილობა რამდენად შეესაბამება კონკრეტულ სიტუაციას და გამოიტანოს შესაბამისი დასკვნები. ის მხარე, რომელსაც აქვს მოთხოვნა მეორე

მხარისადმი, სულ მცირე, უნდა უთითებდეს იმ ფაქტობრივ შემადგენლობაზე, რომელსაც სამართლის ნორმა გვთავაზობს.

მოცემულ შემთხვევაში დადგენილია, რომ შპს „ლ. 2009“-ს სახელმწიფო ბიუჯეტის წინაშე გააჩნია საგადასახადო დავალიანება, რომელიც საურავის ჩათვლით შეადგენს 2 223 370 ლარს. აღნიშნული დავალიანების ამოღება შპს „ლ. 2009“-დან სსიპ შემოსავლების სამსახურმა ვერ მოახერხა.

ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, საკასაციო სასამართლოს მსჯელობის საგანია, ეკისრებათ თუ არა კომპანიის პარტნიორებსა და დირექტორს პირდაპირ და უშუალოდ, მთელი მათი ქონებით პასუხისმგებლობა კომპანიის საგადასახადო ვალდებულებებისათვის, იმ შემთხვევაში თუ დადასტურებულია, რომ კომპანიას აღნიშნული ვალდებულებების შესრულება არ შეუძლია; უფლებამოსილია თუ არ სსიპ შემოსავლების სამსახური მოითხოვოს მათგან კომპანიის საგადასახადო ვალდებულებების (როგორც ძირითადი საგადასახადო ვალდებულების, ისე მასზე დარიცხული საურავის) ანაზღაურება და რა სამართლებრივი საფუძველით.

აღნიშნულ საკითხზე მსჯელობისათვის საკასაციო პალატა ყურადღებას ამახვილებს თავად სსიპ შემოსავლების სამსახურის მიერ მითითებული მოთხოვნის სამართლებრივ საფუძველზე, კერძოდ, შემოსავლების სამსახურმა კომპანიის დირექტორისა და პარტნიორებისაგან მოითხოვა დელიქტით მიყენებული ზიანის ანაზღაურება. მოთხოვნის საფუძველად მითითებულია ის გარემოება, რომ სისხლის სამართლის საქმეზე გამოტანილი განაჩენებით დადგინდა კომპანიის დირექტორისა და პარტნიორების მხრიდან განსაკუთრებით დიდი ოდენობით გადასახადებისაგან განზრახ თავის არიდების ფაქტი, რის შედეგადაც სახელმწიფოს მიადგა ზიანი, რის გამოც მოთხოვნილია სახელმწიფოსათვის მიყენებული ზიანის ანაზღაურება, გადასახადებისაგან თავის არიდების გამო, სამოქალაქო კოდექსის 992-ე მუხლის საფუძველზე.

საკასაციო სასამართლო განმარტავს, რომ საქმის განმხილველი სასამართლო შეზღუდულია მხოლოდ მხარის მიერ მითითებული ფაქტობრივი გარემოებებით. რაც შეეხება სამართლის ნორმების გამოყენებას, სასამართლო, საქმეზე დადგენილი ფაქტობრივი გარემოებების შეფასებით, ადგენს რა სამართლებრივი ურთიერთობა არსებობს მხარეთა შორის და ამ ურთიერთობის მარეგულირებელი სამართლებრივი ნორმების საფუძველზე აკმაყოფილებს ან არ აკმაყოფილებს სარჩელს. მხარეთა შორის არსებული ურთიერთობის შეფასება შედის სასამართლოს კომპეტენციაში, თუმცა საქმეზე გადაწყვეტილება მიღებულ უნდა იქნას შეჯიბრებითობის პრინციპის სრულად რეალიზაციის პირობებში.

ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, საკასაციო პალატა აღნიშნავს, რომ მოცემულ შემთხვევაში, მხარის მიერ მითითებული ფაქტობრივი გარემოებების გათვალისწინებით, არ შეიძლება გაზიარებულ იქნას კასატორის - სსიპ შემოსავლების სამსახურის მოსაზრება და სააპელაციო (და პირველი ინსტანციის) სასამართლოს მსჯელობა იმის თაობაზე, რომ სსიპ შემოსავლების სამსახურის

მოთხოვნა კომპანიის პარტნიორებისა და დირექტორის მიმართ გამომდინარეობს სამოქალაქო კოდექსის 992-ე მუხლიდან.

საკასაციო პალატა მიიჩნევს, რომ განსახილველი შემთხვევა უნდა დარეგულირდეს კრედიტორების (მათ შორის, სახელმწიფოს, როგორც საგადასახადო ვალდებულების კრედიტორის) წინაშე კომპანიის ვალდებულებებისათვის დირექტორისა და პარტნიორის პასუხისმგებლობის თაობაზე „მეწარმეთა შესახებ“ საქართველოს კანონის შესაბამისი ნორმებით, კერძოდ, ამ კანონის მე-9 მუხლის მე-6 პუნქტით და მე-3 მუხლის მე-6 პუნქტით.

კომპანიის პარტნიორებისა და დირექტორის სხვადასხვა სამართლებრივი მდგომარეობის გამო, კომპანიისა და მისი კრედიტორების წინაშე მათი პასუხისმგებლობის შინაარსის განსასაზღვრად აუცილებელია ერთმანეთისაგან განვასხვავოთ კომპანიის ვალდებულებებისათვის ერთის მხრივ, პარტნიორებისა და, მეორეს მხრივ, კომპანიის დირექტორის პირადი პასუხისმგებლობის სამართლებრივი საფუძვლები.

ზოგადად კითხვაზე, ვის ეკისრება პასუხისმგებლობა კომპანიის ვალდებულებებისათვის, პასუხი ცალსახაა. „მეწარმეთა შესახებ“ საქართველოს კანონის 44-ე მუხლის შესაბამისად, შეზღუდული პასუხისმგებლობის საზოგადოების პასუხისმგებლობა კრედიტორების წინაშე შემოიფარგლება საზოგადოების მთელი ქონებით, რაც იმას ნიშნავს, რომ საზოგადოების ვალდებულებებისათვის საზოგადოების პარტნიორები და, მით უფრო დირექტორი, ჩვეულებრივ შემთხვევაში, პირადი ქონებით პასუხს არ აგებენ.

შეზღუდული პასუხისმგებლობის ფორმა ეკონომიკური თვალსაზრისით ცალსახად გამართლებულია, რადგან იურიდიული პირის დაფუძნების ერთ-ერთი უმთავრესი უპირტესობა სწორედ ქონების გამიჯვნის პრინციპია, რომელიც მიზნად ისახავს, ერთის მხრივ, კომპანიის დამფუძნებელთა პირადი ქონების დაცვას კომპანიის კრედიტორთა მოთხოვნებისაგან და, მეორეს მხრივ, კომპანიის ქონების დაცვას დირექტორებისა და პარტნიორების მიერ აღნიშნული ქონების პირადი სარგებლობისათვის უკანონო გამოყენებისაგან.

შეზღუდული პასუხისმგებლობა, თანამედროვე ეკონომიკური თეორიის მიხედვით, არ წარმოადგენს პრობლემას კომპანიის ნებაყოფლობით კრედიტორებთან მიმართებაში, რომლებსაც გააჩნიათ მოლაპარაკების საშუალება (bargaining power), რათა ხელშეკრულების მეშვეობით თავიდან აიცილონ რისკები, რომლებიც წარმოიშობა კომპანიასთან გარიგებაში შესვლის დროს. თუმცა ეს თეორია არ ითვალისწინებს არასახელშეკრულებო (არანებაყოფლობით) კრედიტორებს, როგორც არიან დელიქტის საფუძველზე წარმოშობილი კრედიტორები, რომლებსაც არ შეუძლიათ შევიდნენ კომპანიასთან, მის დირექტორებთან და პარტნიორებთან წინასწარ სახელშეკრულებო ურთიერთობაში მათ მიმართ დელიქტიდან გამომდინარე კომპანიის ვალდებულებების წარმოშობამდე. იგივე შეიძლება ითქვას საგადასახადო ვალდებულებების შედეგად

წარმოშობილ კრედიტორზე სახელმწიფოს სახით, რომელიც, საგადასახადო ვალდებულებების არანებაყოფლობითი ხასიათიდან გამომდინარე, ასევე არასახელმშეკრულებო კრედიტორების რიგს მიეკუთვნება.

მხედველობაში ჰქონდა რა საგადასახადო ვალდებულებების არანებაყოფლობითი ხასიათი, ევროპის მართლმსაჯულების სასამართლომ ერთ-ერთ საქმეზე დაადგინა, რომ ევროპის კავშირის წევრ ქვეყნებს შეუძლიათ მიუთითონ ლეგიტიმურ საჯარო ინტერესზე, როცა ისინი იყენებენ განსაკუთრებულ ზომებს მათი საგადასახადო მოთხოვნების აღსასრულებლად შეზღუდული პასუხისმგებლობის მქონე იურიდიული პირებთან მიმართებაში დამატებითი გარანტიების შექმნით.¹ იმავე მოსაზრებებით ხელმძღვანელობდა გერმანიის ფედერალური საგადასახადო სასამართლოც, როდესაც დაადასტურა, რომ საგადასახადო ვალდებულებების აღსრულებისათვის გათვალისწინებული დამატებითი ღონისძიებები არ ეწინააღმდეგება გერმანიის საკონსტიტუციო სამართლით განმტკიცებულ თანასწორობის პრინციპს.²

მრავალ ქვეყანაში ასეთი დამატებითი ღონისძიების სახით გამოიყენება კომპანიის დირექტორებისა და, ზოგიერთ შემთხვევაში, პარტნიორების პირდაპირი და უშუალო პასუხისმგებლობა კომპანიის საგადასახადო ვალდებულებებისათვის, იმ შემთხვევაში თუ დადგენილია, რომ კომპანიას აღნიშნული ვალდებულებების შესრულება თავად არ შეუძლია.

საქართველოს კანონმდებლობა ასეთ პირდაპირ პასუხისმგებლობას არ ითვალისწინებს. თუმცა მეწარმეთა შესახებ კანონი ითვალისწინებს კონკრეტულ შემთხვევებს, როცა კომპანიის ვალდებულებებისათვის პასუხისმგებლობა შესაძლებელია კომპანიის დირექტორებსა და პარტნიორებსაც დაეკისროთ.

საწარმოს ვალდებულებებისათვის პარტნიორისა და დირექტორის პასუხისმგებლობის საკითხის განსაკუთრებული მნიშვნელობის, ასევე, საკასაციო სამართალწარმოების ბუნების გათვალისწინებით, საკასაციო პალატა მიზანშეწონილად მიიჩნევს იმსჯელოს შემდეგზე:

ა. კომპანიის პარტნიორის პასუხისმგებლობის სამართლებრივი საფუძველი

„მეწარმეთა შესახებ“ საქართველოს კანონი კომპანიის კრედიტორების წინაშე კომპანიის პარტნიორის პირადი პასუხისმგებლობის შესაძლებლობას ითვალისწინებს მე-3 მუხლის მე-6 პუნქტით, რომლის თანახმად, შეზღუდული პასუხისმგებლობის საზოგადოების პარტნიორები კრედიტორების წინაშე პასუხს აგებენ პირადად, თუ ისინი ბოროტად გამოიყენებენ პასუხისმგებლობის შეზღუდვის სამართლებრივ ფორმებს.

¹ ECJ, Case C-212/97, March 9, 1999, note 37 – *Centros*

² Bundesfinanzhof, January 21, 1972, 1972 BStB1.364

პარტნიორის პირადი პასუხისმგებლობის აღნიშნული წესი გამომდინარეობს იმ დოქტრინიდან, რომელსაც სამეწარმეო სამართალში „კორპორატიული საფარველის გაქოლვის“ ან სხვაგვარად „გამჭოლი პასუხისმგებლობის“ დოქტრინა ეწოდება.

„გამჭოლი პასუხისმგებლობის“ გამოყენების საჭიროება, როგორც წესი, წარმოიშობა იმ შემთხვევაში, როცა ვალდებულება წარმოეშვა კომპანიას, მაგრამ იგი არ არის გადახდისუნარიანი. კრედიტორი, გადახდისუნარიანი პირის ძიებაში, უჩივის კომპანიის პარტნიორს და მიუთითებს, რომ ამა თუ იმ მიზეზის გამო, ის პირადად აგებს პასუხს კომპანიის სახელით წარმოშობილი ვალდებულებებისათვის. ასეთ შემთხვევაში, როდესაც კომპანია გადახდისუნაროა და კრედიტორი ითხოვს გადახდას პარტნიორისაგან, სასამართლომ უნდა გადაწყვიტოს, ვალდებულების შეუსრულებლობით წარმოშობილი დანაკარგი მესამე პირს თუ პარტნიორს დააკისროს. ყოველ ასეთ შემთხვევაში შეზღუდული პასუხისმგებლობის პრინციპის უპირობო გამოყენება გამოიწვევდა შედეგს, რომელიც ყოველთვის კრედიტორს აზარალებს.

„გამჭოლი პასუხისმგებლობის“ გამოყენების საფუძვლები პირველად განმარტებულ იქნა ამერიკის შეერთებული შტატების სასამართლოების მიერ. აღნიშნული განმარტების მიხედვით, გამჭოლი პასუხისმგებლობა გამოიყენება, როდესაც პარტნიორის მხრიდან ადგილი აქვს მოტყუებას, შეცდომაში შეყვანას ან მართლსაწინააღმდეგო მოქმედებას (fraud, misrepresentation, illegality). მოგვიანებით სამოსამართლო სამართალი განეგრძო აღნიშნულ თემაზე და გამჭოლი პასუხისმგებლობის გამოყენების საფუძვლად მიიჩნია ისეთი შემთხვევები, როცა კომპანია წარმოადგენს პარტნიორის ხელში „ინსტრუმენტს“, პარტნიორის „ალტერ ეგოს“ ან „ფიქციას“.³

გამჭოლი პასუხისმგებლობის გამოყენების ერთ-ერთი ფართოდ გავრცელებული საფუძველია კომპანიის „არაადექვატური კაპიტალიზაცია“. გამჭოლი პასუხისმგებლობის გამოყენების მიზნებისათვის არაადექვატური კაპიტალიზაცია არ გულისხმობს კანონით დადგენილი მინიმალური კაპიტალის ქონას (მრავალ ქვეყანაში, საქართველოს ჩათვლით, ასეთი მოთხოვნა კომპანიების მიმართ აღარ არსებობს). არაადექვატურ კაპიტალიზაციაში იგულისხმება ის შემთხვევა, როცა კომპანიის კაპიტალი ძალიან მცირე ან შეუსაბამოა იმ კომპანიის საქმიანობის სახისათვის და იმ რისკების დასაზღვევად, რომელსაც კომპანიის ბიზნეს საქმიანობა წარმოშობს. სხვაგვარად რომ ვთქვათ, აქ იგულისხმება მოსალოდნელი ეკონომიკური საჭიროებები და არა ფორმალურ-სამართლებრივი მოთხოვნები. „არაადექვატური კაპიტალიზაციის“ ელემენტს განსაკუთრებული მნიშვნელობა ენიჭება არასახელშეკრულებო (არანებაყოფლობით) კრედიტორებთან მიმართებაში პარტნიორის გამჭოლი პასუხისმგებლობის გამოყენებისას.

³ Melvin Aron Eisenberg, *Corporations and Other Business Organizations, Cases and Materials*, at 220-257, Foundation Press (9th ed. 2005)

გამჭოლი პასუხისმგებლობის კიდევ ერთი მნიშვნელოვანი ელემენტია „კორპორაციული ფორმალობების დაუცველობა“. ამ ელემენტის დარღვევაა როცა არ ხდება დირექტორებისა და პარტნიორების კრებების მოწვევა და/ან ჩატარება, როცა პარტნიორებისა და დირექტორების მმართველობითი და წარმომადგენლობითი უფლებამოსილებები არ არის ნათლად გამიჯნული, როცა ხდება პარტნიორებისა და კომპანიის ქონების აღრევა, როცა კომპანიის სახსრები გამოიყენება პარტნიორთა პირადი მიზნებისათვის, ხოლო პირადი ხარჯები მიიჩნევა კომპანიის ხარჯებად ბუღალტრული ანგარიშგების წესების დარღვევით, ან როცა არ ხდება სათანადო ბუღალტრული და ფინანსური ანგარიშგება და შესაბამისი დოკუმენტაციის წარმოება.

საგადასახადო ვალდებულებების კონტექსტში გამჭოლი პასუხისმგებლობა გამოიყენება, როცა კომპანიის პარტნიორების საქმიანობა მიმართულია გადასახადებისაგან თავის არიდების სქემების შექმნისაკენ და კომპანია გამოიყენება, როგორც გადასახადებისაგან თავის არიდების „ინსტრუმენტი“.⁴

როგორც უკვე აღნიშნა, „მეწარმეთა შესახებ“ საქართველოს კანონი კომპანიის პარტნიორთა გამჭოლ პასუხისმგებლობას ითვალისწინებს მაშინ, როდესაც ისინი ბოროტად იყენებენ პასუხისმგებლობის შეზღუდვის სამართლებრივ ფორმას.

საკასაციო პალატას მიჩნია, რომ აღნიშნული ნორმა ფართოდ განიმარტება და თავის თავში მოიცავს არა მხოლოდ პასუხისმგებლობის შეზღუდვის კორპორაციული ფორმის ბოროტად გამოყენებას (მაგ., კორპორაციის, როგორც მხოლოდ პარტნიორის მიზნის მისაღწევი „ინსტრუმენტის“ დანიშნულებით გამოყენება; „კორპორაციული ფორმალობების დაუცველობა“; კორპორაციის, როგორც პარტნიორის „ალტერ ეგოს“ არსებობა), არამედ თავად შეზღუდული პასუხისმგებლობის, როგორც პასუხისმგებლობის ელემენტის, ბოროტად გამოყენებას, რაც გულისხმობს პარტნიორის მიერ პასუხისმგებლობის შეზღუდვის პრივილეგიის მარტოოდენ სხვისი ინტერესების საზიანოდ გამოყენებას და საკუთარი ეკონომიკური რისკებისა და დანაკარგის სხვაზე გადაკისრებას კრედიტორის განზრახ შეცდომაში შეყვანით.

ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, საკასაციო პალატა მიიჩნევს, რომ:

პარტნიორის მიერ შეზღუდული პასუხისმგებლობის ფორმის ბოროტად გამოყენება სახეზეა, როცა შეზღუდული პასუხისმგებლობის საზოგადოების

---

⁴ საკასაციო პალატა აღნიშნავს, რომ სამეწარმეო საზოგადოების პარტნიორის პასუხისმგებლობის თავისებურებებთან დაკავშირებით ყურადსაღებია გერმანიის საკანონმდებლო და პრაქტიკული მიდგომები საქართველოსათვის, როგორც რომანულ-გერმანული სამართლებრივი სისტემის ქვეყნისათვის. შესაბამისად იხ., Fastrich in Baumbach/Hueck GmbHG Kommentar, 20.Aufl., §13,Rn.45; Wiedmann ZGR 2003,283,288; BGH GmbHR 1986, S.78; BGH GmbHR 1994, S.390; BGH GmbHR 2006,S.426; BGH GmbHR 2007, S.927; Bayer/Lutter in Lutter/Hommelhoff GmbHG Komm.,18.Aufl. §13,Rn.19; BGH GmbHR 2008, S.805; Altmeppen ZIP 2008, S.1205f; Heeg/Manthey GmbHR 2008, S.800f; Altmeppen in Roth/Altmeppen GmbHG Komm. 7.Aufl., §13,Rn.149; Altmeppen, Abschied von Durchgriff in “Kapitalgesellschaft” NJW 2007, s.2657; BGH GmbHR 2007, S.927; Liebischer in MüKo zum GmbHG Anh. §13,Rn.593.

პარტნიორი საზოგადოებაში უშუალოდ ხელმძღვანელობს და ახორციელებს ისეთ საქმიანობას, რომელიც მიზნად ისახავს გადასახადებისაგან თავის არიდებას, ანუ როცა საზოგადოება პარტნიორის მიერ გამოიყენება არადეკლარირებული შემოსავლის მაგენერირებელი წყაროს დანიშნულებით.

კომპანიის პარტნიორის მიერ შეზღუდული პასუხისმგებლობის ფორმის ბოროტად გამოყენების მტკიცების ტვირთი ეკისრება მოსარჩელეს.

მოცემულ საქმეში სააპელაციო სასამართლომ დაადგინა, რომ ლ. ბ-ე და მ. ჭ-ე წარმოადგენდნენ საზოგადოების პარტნიორებს.

სააპელაციო სასამართლომ ლ. ბ-ისა და მ. ჭ-ის მიმართ წარმოებულ სისხლის სამართლის საქმეზე გამოტანილი სასამართლო განაჩენის საფუძველზე დაადგინა, რომ ლ. ბ-მ და მ. ჭ-მ განზრახ თავი აარიდეს განსაკუთრებით დიდი ოდენობით, კერძოდ 786 657 ლარის გადასახადების გადახდას.

აღნიშნული გარემოების დადგენისას სააპელაციო სასამართლომ გაიზიარა პირველი ინსტანციის სასამართლოს მითითება, რომ სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 309¹⁷-ე მუხლის პირველი ნაწილისა და 309²⁰-ე მუხლის მე-2 ნაწილის თანახმად, მოცემულ საქმეში მოპასუხეთა მიმართ კანონიერ ძალაში შესულ სასამართლო განაჩენში აღნიშნული ფაქტები დადასტურებულად უნდა ყოფილიყო მიჩნეული, რასაც ვერ დაეთანხმება საკასაციო სასამართლო. საკასაციო სასამართლო მიიჩნევს, რომ მოცემულ შემთხვევაზე არ ვრცელდება სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის ზემოაღნიშნული ნორმები, რადგან მოცემულ საქმეში კომპანიის პარტნიორების პასუხისმგებლობის საფუძველია არა სამოქალაქო კოდექსის 992-ე მუხლი (დელიქტური ვალდებულება), არამედ ურთიერთობის მომწესრიგებელი სპეციალური ნორმა - „მეწარმეთა შესახებ“ კანონის მე-3 მუხლის მე-6 პუნქტი. შესაბამისად, კომპანიის პარტნიორების მიმართ სისხლის სამართლის განაჩენის არსებობა საკმარისი არ არის მათთვის სადავო ვალდებულების უპირობოდ დაკისრებისათვის და სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 106-ე მუხლის შინაარსიდან გამომდინარე, მათ მიმართ სისხლის სამართლის საქმეზე დადგენილი ფაქტობრივი გარემოებები გამოკვლევის გარეშე არ შეიძლება ჩაითვალოს უტყუარად დამტკიცებულად. ზემოაღნიშნული მუხლის შინაარსიდან გამომდინარე, სისხლის სამართლის სასამართლოს განაჩენი სამოქალაქო სამართალწარმოებისას წარმოადგენს მხოლოდ ერთ-ერთ მტკიცებულებას და იგი საჭიროებს შეფასებას სხვა მტკიცებულებებთან ერთად.

ლ. ბ-ს და მ. ჭ-ს პირველი და სააპელაციო ინსტანციის სასამართლოების გადაწყვეტილებები არ გაუსაჩივრებიათ, ამიტომ, ზემოაღნიშნული მსჯელობის მიუხედავად, საკასაციო სასამართლოსთვის მათ მიმართ სააპელაციო სასამართლოს მიერ სასამართლოს განაჩენის საფუძველზე დადგენილ ფაქტები სავალდებულოდ მიიჩნევა.

სასამართლოს განაჩენით კი, დადასტურებულია, რომ ლ. ბ-ე და მ. ჭ-ე იყვნენ შპს „ლ. 2009“-ის დამფუძნებელი პარტნიორები. ლ. ბ-ე იმავდროულად

ახორციელებდა საზოგადოების ხელმძღვანელობას (წარმოადგენდა საზოგადოების ერთადერთ დირექტორს), ხოლო მ. ჭ-ე იყო კომპანიის მიერ შემოტანილი საქონლის ექსპედიტორ-რეალიზატორი. შპს „ლ. 2009“-ის საქმიანობის საგანს წარმოადგენდა თურქეთის რესპუბლიკიდან საქართველოში სარეალიზაციოდ სოფლის მეურნეობის პროდუქციის შემოტანა. კომპანიის მიერ შემოტანილი საქონლის რეალიზაციას და მომწოდებლებთან ძირითად მოლაპარაკებებს ახორციელებდა მ. ჭ-ე, რომელიც ამავდროულად კომპანიაში შემოსული ნავაჭრი თანხების მოძრაობის მაკონტროლებელი იყო. კომპანია არ აწარმოებდა ბუღალტრულ აღრიცხვას კანონმდებლობით დადგენილი წესის შესაბამისად, კომპანიის მიერ წარმოებული ბუღალტრული აღრიცხვა არ შეესაბამებოდა საერთაშორისო სტანდარტებს. საქონლის რეალიზაციის დამადასტურებელი დოკუმენტაცია და რეალიზებული საქონელი არ შეესაბამებოდა სალარო აპარატში ამოჭრილ მონაცემებს. კომპანიის მიერ მითითებული საქონლის სარეალიზაციო ფასები აბსოლუტურად შეუსაბამო იყო ბაზარზე ჩამოყალიბებულ ფასებთან. კომპანიას არ ჰქონდა სრულად ასახული საქონელი. იქიდან გამომდინარე, რომ სარეალიზაციო ფასები არ შეესაბამებოდა რეალობას, ადგილი ჰქონდა შემოსავლის შემცირების ფაქტს (იხ. ტ. 1, ს.ფ. 16-30).

ზემოაღნიშნულდან გამომდინარე, საკასაციო სასამართლო მიიჩნევს, რომ ლ. ბ-ის და მ. ჭ-ის ქმედებები წარმოადგენს პასუხისმგებლობის შეზღუდვის სამართლებრივი ფორმის ბოროტად გამოყენებას და იზიარებს სააპელაციო სასამართლოს მსჯელობას, რომ მათ უნდა დაეკისროთ პასუხისმგებლობა კომპანიის საგადასახადო ვალდებულებებისათვის.

ბ. კომპანიის დირექტორის პასუხისმგებლობის სამართლებრივი საფუძველი

დადგენილია, რომ კომპანიის ერთ-ერთი პარტნიორი ლ. ბ-ე ამავდროულად წარმოადგენს კომპანიის დირექტორს. აღნიშნული ფაქტისა და კომპანიის ვალდებულებებისათვის დირექტორის პირადი პასუხისმგებლობის საკითხის მნიშვნელობის გათვალისწინებით, საკასაციო პალატას მიზანშეწონილად მიაჩნია იმსჯელოს ასევე კომპანიის საგადასახადო ვალდებულებებისათვის დირექტორის პასუხისმგებლობის საკითხზეც.

„მეწარმეთა შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-9 მუხლის მე-6 პუნქტის შესაბამისად, კომპანიის დირექტორს აკისრია განსაკუთრებული მოვალეობები კომპანიის წინაშე, რომლებსაც ეწოდება ფიდუციური მოვალეობები და რომლებიც, სხვაგვარად, მოიცავს დირექტორის მოვალეობას საზოგადოების საქმეებს გაუძღვეს კეთილსინდისიერად, კერძოდ, ზრუნავდეს ისე, როგორც ზრუნავს ანალოგიურ თანამდებობაზე და ანალოგიურ პირობებში მყოფი ჩვეულებრივი, საღად მოაზროვნე პირი და მოქმედებდეს იმ რწმენით, რომ მისი ეს მოქმედება

ყველაზე ხელსაყრელია საზოგადოებისათვის („ზრუნვის მოვალეობა“). აღნიშნული მოვალეობა ხშირ შემთხვევაში განმტკიცებულია როგორც კანონით, ისე კომპანიის წესდებით.

ძირითადი მიზანი, რომელიც მისაღწევად მიმართულია კომპანიის ხელმძღვანელთა საქმიანობა, არის მოგების მიღება. ეს განპირობებულია იმ გარემოებით, რომ პარტნიორების ძირითადი მიზანი, რის გამოც ისინი ახორციელებენ ინვესტიციებს კომპანიაში, არის საკუთარი ინვესტიციიდან სარგებლის მიღება, რაც გამოიხატება კომპანიის მომგებიანი საქმიანობის შედეგად დივიდენდების განაწილებაში. რაკი კომპანიას ეკისრება საგადასახადო ვალდებულებები, ზრუნვის მოვალეობა ამ ვალდებულებების მინიმუზაციას კომპანიის დირექტორთა საქმიანობის განუყოფელ ნაწილად აქცევს. აღნიშნულიდან გამომდინარე, კომპანიის მენეჯმენტის ეფექტურობის შეფასების მნიშვნელოვანი კრიტერიუმი გახდა მათი მხრიდან კომპანიის ოპერაციების ისე დაგეგმვისა და განხორციელების უნარი, რომ მიღწეულ იქნას მაქსიმალური საგადასახადო ოპტიმიზაცია. აღნიშნულიდან კი გამომდინარეობს კითხვა, რა მასშტაბით შეუძლია კომპანიის ხელმძღვანელს დასახოს და განახორციელოს საგადასახადო ოპტიმიზაციის გეგმები და სად გადის ზღვარი, რომლითაც განისაზღვრება ზრუნვის მოვალეობასთან დირექტორის ქცევის შესაბამისობა სამეწარმეო ურთიერთობების კონტექსტში.

ზრუნვის მოვალეობა მოითხოვს დირექტორისაგან მიიღოს ისეთი გადაწყვეტილებები, რომლებიც გამოიწვევს კომპანიის მოგების გაზრდას. აღნიშნული გადაწყვეტილებები შეიძლება იყოს მაღალი რისკის მატარებელიც და მცდარიც, თუმცა „ბიზნეს გადაწყვეტილების მართებულობის“ პრეზუმფციიდან გამომდინარე, თუ ხელმძღვანელი კეთილგონიერების ფარგლებში მოქმედებს იმ რწმენით, რომ მისი გადაწყვეტილება მიღებულია საზოგადოების საუკეთესო ინტერესების დაცვის მიზნით და ამ გადაწყვეტილების მიღებისას იგი ინფორმირებული იყო იმ ზომით, რაც მას, მოცემულ ვითარებაში საკმარისად მიაჩნდა, ამ გადაწყვეტილების შედეგებისათვის კომპანიის დირექტორი დაცულია პირადი პასუხისმგებლობისაგან.⁵

---

⁵ საკასაციო პალატა აღნიშნავს, რომ სამეწარმეო საზოგადოების დირექტორის პასუხისმგებლობის თავისებურებებთან დაკავშირებით ყურადსაღებია გერმანიის საკანონმდებლო და პრაქტიკული მიდგომები, საქართველოსათვის, როგორც რომანულ-გერმანული სამართლებრივი სისტემის ქვეყნისათვის. შესაბამისად იხ., Merkt in MüKo zum GmbHG, §13,Rn.343; Raiser in Ulmer/Habersack/Löbbe GmbHG Gr.Komm. 2.Aufl., §13,Rn.51; Fleischer in MüKo zum GmbHG, §43,Rn.276; Walter G. Paefgen in Ulmer/Habersack/Löbbe GmbHG Gr.Komm. 2.Aufl,

თუმცა საწარმოს საგადასახადო ვალდებულებების კონტექსტში ისმის კითხვა, შეიძლება თუ არ კომპანიის მომგებიანობის გაზრდის მიზნით მისი ხელმძღვანელი პირები ჩაერთონ ისეთ საქმიანობაში, რომელიც შედეგად იწვევს საწარმოს მიერ გადასახადების დამალვას, გადასახადებისაგან თავის არიდებას, მიუხედავად იმისა, რომ გადასახადებისაგან თავის არიდებით შესაძლებელია ყველაზე კარგად იქნას მიღწეული მთავარი მიზანი - კომპანიის მოგების გაზრდა. აღნიშნულ კითხვაზე პასუხი ცალსახად უარყოფითია. არსებობს ორი მიზეზი, რომლის გამოც ხელმძღვანელს არა აქვს მოვალეობა დაადგეს ამ გზას: პირველი, გადასახადებისათვის თავის არიდების სქემის განხორციელება იწვევს მისი განმახორციელებლების პირად სისხლისსამართლებრივ პასუხისმგებლობას; მეორე, გადასახადებისათვის თავის არიდების ფინანსური შედეგები შესაძლებელია კატასტროფული აღმოჩნდეს კომპანიისათვის და „მართებული ბიზნეს გადაწყვეტილების“ მიღების სტანდარტი დირექტორს აკისრებს მოვალეობას არ ჩაერთოს გადასახადებისათვის თავის არიდების უკანონო სქემებში.

მართალია, არსებობს მოსაზრება, რომ გადასახადებისაგან თავის არიდების სქემების განხორციელება კომპანიის ხელმძღვანელებს აკისრებს სისხლის სამართლის ან ადმინისტრაციულ პასუხისმგებლობას და, აღნიშნულიდან გამომდინარე, მათ კერძო სამართლის ნორმებიდან გამომდინარე კომპანიის წინაშე პასუხისმგებლობა არ უნდა ეკისრებოდეთ, მაგრამ უკანასკნელ ხანს მსოფლიოს მრავალ ქვეყანაში დანერგილი სამართლებრივი პრაქტიკის მიხედვით, კომპანიის ხელმძღვანელების მიერ სისხლის სამართლებრივი დანაშაულის ჩადენა, განსაკუთრებით კორუფციული ქმედებები, დირექტორთა საჯარო ვალდებულებებს, რომ იმოქმედონ კანონის ფარგლებში, გარდაქმნის კომპანიის წინაშე ზრუნვის მოვალეობის შემადგენელ შიდა ვალდებულებად⁶. სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, კომპანიის ხელმძღვანელებს აქვთ ვალდებულება გაზარდონ კომპანიის მოგება, მაგრამ ეს უნდა განხორციელონ მხოლოდ კანონით დადგენილი ქცევის წესის ფარგლებში.

მოცემულ საქმეში სააპელაციო სასამართლოს მიერ დადგენილია, რომ შპს „ლ. 2009“-ის პარტნიორი ლ. ბ-ე იმავდროულად წარმოადგენდა კომპანიის

---

§43,Rn.214; Haas/Ziemons in Michalski GmbHG Kommentar, 2.Aufl. §43,Rn.34; BGHZ 173, S.246; Zöllner /Noack in Baumbach/Hueck GmbHG Kommentar, 20.Aufl., §43,Rn.62a; Paefgen DB 2007, S1910f.

⁶ Wolfgang Schön, Tax and Corporate Governance at 40, MPI Studies on Intellectual Property, Competition and Tax Law, Volume 3, Max Planck Institute for Intellectual Property, Competition and Tax Law, Springer – Verlag Berlin Heidelberg (2008)

დირექტორს. ამიტომ საკასაციო სასამართლო მიიჩნევს, რომ კომპანიის გადასახადებისაგან თავის არიდებაში მონაწილეობით ლ. ბ-მ, როგორც კომპანიის დირექტორმა დაარღვია ზრუნვის მოვალეობა კომპანიის წინაშე, რაც იწვევს „მეწარმეთა შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-9 მუხლის მე-6 პუნქტით გათვალისწინებულ შედეგებს, კერძოდ, აღნიშნული მუხლის შესაბამისად, ზრუნვის მოვალეობის დარღვევით საზოგადოების წინაშე წარმოშობილი ზიანისათვის დირექტორი პასუხს აგებს მთელი თავისი ქონებით, პირდაპირ და უშუალოდ.

საზოგადოების უარი დირექტორის მიმართ რეგრესული ანაზღაურების მოთხოვნაზე ან საზოგადოების კომპრომისი ბათილია, თუ ანაზღაურება აუცილებელია საზოგადოების კრედიტორთა დასაკმაყოფილებლად. უფრო მეტიც, თუ ანაზღაურება აუცილებელია, საზოგადოების დირექტორის ვალდებულება არ წყდება იმის გამო, რომ ის მოქმედებდა პარტნიორთა გადაწყვეტილებების შესასრულებლად.

ამრიგად, თუ ანაზღაურება აუცილებელია საზოგადოების კრედიტორთა დასაკმაყოფილებლად, საზოგადოება ვალდებულია მოითხოვოს ზრუნვის მოვალეობის დარღვევით მიყენებული ზიანის ანაზღაურება დირექტორისაგან.

მოცემულ შემთხვევაში სააპელაციო სასამართლოს მიერ დადგენილია, რომ წარმოშობილი საგადასახადო ვალდებულებების შესრულების საშუალება კომპანიას არ გააჩნია.

ამგვარ შემთხვევაში, როდესაც დადგენილია, რომ: ა) საწარმოს გააჩნია საგადასახადო ვალდებულება; ბ) საწარმოს არ შესწევს ამ ვალდებულების გადახდის უნარი; გ) სახეზეა ისეთი ვითარება, როცა ანაზღაურება აუცილებელია სახელმწიფოს, როგორც კრედიტორის დასაკმაყოფილებლად, კომპანია ვალდებულია მოითხოვოს ზიანის ანაზღაურება დირექტორისგან. მოცემულ შემთხვევაში კომპანიას ასეთი მოთხოვნა დირექტორის მიმართ არ დაუყენებია.

ასეთ პირობებში, „მეწარმეთა კანონის“ მე-9 მუხლის მე-6 პარაგრაფის შესაბამისად, კრედიტორი უფლებამოსილია მოსთხოვოს საზოგადოებას დააყენოს დირექტორის მიმართ ანაზღაურების მოთხოვნა. იმავე კანონის ნორმებიდან გამომდინარე, საზოგადოების სახელით დირექტორის პასუხისმგებლობის მოთხოვნის უფლება აქვთ როგორც საზოგადოების სხვა დირექტორებს (დირექტორთა საბჭოს), ისე პარტნიორებსაც.

მოცემულ შემთხვევაში დადგენილია, რომ საწარმოს ჰყავს სამი პარტნიორი, რომელთაგან ერთი იმავდროულად საწარმოს ერთადერთი დირექტორია, მეორე პარტნიორი კი თავად არის პასუხისმგებლობის ობიექტი.

ასეთ ვითარებაში სასამართლომ პასუხი უნდა გასცეს კითხვას, საწარმოსათვის მისი დირექტორის მიმართ პასუხისმგებლობის დაყენების მოთხოვნას კრედიტორის მხრიდან რაიმე შედეგი ექნება თუ არა. მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ აშკარაა, რომ საწარმოსათვის მისი დირექტორის მიმართ პასუხისმგებლობის დაყენების მოთხოვნას არავითარი შედეგი არ ექნება, შესაძლებელია კრედიტორმა უშუალოდ მოითხოვოს მის მიმართ საზოგადოების ვალდებულების ანაზღაურება საზოგადოების დირექტორისაგან. აღნიშნული გამომდინარეობს „მეწარმეთა შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-9 მუხლის მე-6 პუნქტის შინაარსიდან, რომელიც საწარმოს უარს დირექტორისაგან რეგრესული ანაზღაურების მოთხოვნაზე ბათილად მიიჩნევს თუ ასეთი ანაზღაურება საზოგადოების კრედიტორთა დასაკმაყოფილებლად აუცილებელია. ამიტომ ასეთი აუცილებლობის არსებობის პირობებში, სახელმწიფოს, როგორც კრედიტორს უფლება უნდა მიენიჭოს უშუალოდ მოითხოვოს ანაზღაურება დირექტორისგან. აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ ზემოაღნიშნული ნორმის შინაარსიდან გამომდინარეობს საწარმოს ვალდებულებების მიმართ კომპანიის დირექტორის პასუხისმგებლობის სუბსიდიურობა, ე.ი. მის მიმართ კრედიტორის მხრიდან მოთხოვნა შესაძლებელია დადგეს მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ საზოგადოებას კრედიტორის დაკმაყოფილების საშუალება არ გააჩნია.

გ. კომპანიის პარტნიორებისა და დირექტორის პასუხისმგებლობის მოცულობა

კომპანიის კრედიტორის წინაშე პარტნიორებისა და დირექტორის ვალდებულების მოცულობასთან დაკავშირებით, საკასაციო სასამართლო იზიარებს სსიპ შემოსავლების სამსახურის პოზიციას, რომ კომპანიის ძირითად საგადასახადო ვალდებულებასთან ერთად კომპანიის პარტნიორსა და დირექტორს ლ. ბ-ს და პარტნიორს მ. ჭ-ს უნდა დაეკისროთ საგადასახადო კოდექსის 272-ე მუხლით გათვალისწინებული საურავის გადახდის ვალდებულებაც შემდეგ გარემოებათა გამო:

საკასაციო პალატა განმარტავს, რომ პირგასამტეხლო წარმოადგენს ვალდებულების შესრულების მიმართ მხარის შესაბამისი ინტერესის უზრუნველყოფის საშუალებას, რომლის გადახდის ვალდებულების წარმოშობა

დაკავშირებულია ვალდებულების დარღვევასთან. პირგასამტეხლოს მოთხოვნის უფლება დამოუკიდებელია ზიანის მიყენების ფაქტის მტკიცებისაგან ანუ, პირგასამტეხლოს მოთხოვნისათვის კრედიტორს არ ეკისრება მიყენებული ზიანის დამტკიცების ვალდებულება. პირგასამტეხლოს მოთხოვნის უფლება კრედიტორს ყოველთვის გააჩნია, მიუხედავად იმისა, განიცადა თუ არა მან ზიანი. მთავარია ვალდებულების დარღვევის ფაქტი. პირგასამტეხლოს მოთხოვნის უფლება და ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნის უფლება, მიუხედავად იმისა, რომ ისინი კრედიტორის ერთი და იმავე ინტერესის დაკმაყოფილებისაკენ არის მიმართული, დამოუკიდებელ მოთხოვნებად რჩება⁷.

პირგასამტეხლო ეკისრება მხარეს იმ დროიდან, როდესაც უნდა ყოფილიყო შესრულებული დარღვეული ვალდებულება – ამ ვალდებულების შესრულებამდე. პირგასამტეხლოს ოდენობის განსაზღვრისას ყურადღება ექცევა რამდენიმე გარემოებას. მათ შორის: ა) პირგასამტეხლოს, როგორც სანქციის ხასიათის მქონე ინსტრუმენტის ფუნქციას, თავიდან აიცილოს დამატებით ვალდებულების დამრღვევი მოქმედებები; ბ) დარღვევის სიმძიმესა და მოცულობას და კრედიტორისათვის წარმოქმნილი საფრთხის ხარისხს; გ) ვალდებულების დამრღვევი პირის ბრალეულობის ხარისხს; დ) პირგასამტეხლოს ფუნქციას, მოიცვას თავის თავში ზიანის ანაზღაურება. პირგასამტეხლოს ოდენობაზე მსჯელობისას გასათვალისწინებელია მოვალის მიერ ვალდებულების შეუსრულებლობის ხანგრძლივობა.

პირგასამტეხლო დამატებითი (აქცესორული) ვალდებულებაა, რაც იმას ნიშნავს, რომ მისი წარმოშობა და ნამდვილობა ძირითადი ვალდებულების არსებობაზეა დამოკიდებული.

ქართულ კანონმდებლობაში პირგასამტეხლოს ორმაგი ფუნქცია გააჩნია: ერთი მხრივ, მას ვალდებულების ჯეროვანი შესრულების უზრუნველსაყოფად პრევენციული დატვირთვა აქვს ანუ, პირგასამტეხლოს დაკისრების რისკი ფსიქოლოგიურად ზემოქმედებს ვალდებულ პირზე და აიძულებს ვალდებულება ჯეროვნად შეასრულოს. პირგასამტეხლოს ფსიქოლოგიური ზემოქმედების ეფექტი სწორედ იმაში ვლინდება, რომ ვალდებულების დარღვევის შემთხვევაში, ვალდებულ პირს რეპრესიული ხასიათის სანქცია ეკისრება.

პირგასამტეხლოს მეორე ფუნქცია განცდილი ზიანის მარტივად და სწრაფად ანაზღაურებაში მდგომარეობს. იგი ერთგვარ სანქციასაც წარმოადგენს. ვალდებულების დარღვევის შემთხვევაში, სანქციად ქცეული პირგასამტეხლო

---

⁷ საკასაციო პალატა აღნიშნავს, რომ პირგასამტეხლოს თავისებურებებთან დაკავშირებით ყურადსაღებია გერმანიის საკანონმდებლო და პრაქტიკული მიდგომები, საქართველოსათვის, როგორც რომანულ-გერმანული სამართლებრივი სისტემის ქვეყნისათვის. შესაბამისად იხ., Gottwald, in MüKo BGB, 6. Aufl. Band II §340, Rn.15; Rieble in Staudinger BGB Komm, Buch 2, Neubearbeitung 2009, §340, Rn.71; BGH NJW 1975, S. 164f. Walchner in Dauner-Lieb/Langen BGB Komm. 2. Aufl., Rn.6; BGH NJW 1963, S.1197.

ვალდებულ პირს უპირობოდ ეკისრება, მიუხედავად იმისა, განიცადა თუ არა კრედიტორმა ზიანი ამ დარღვევის შედეგად.

წარმოშობის საფუძვლების მიხედვით განასხვავებენ კანონისმიერ და სახელშეკრულებო პირგასამტეხლოს. კანონისმიერად ითვლება პირგასამტეხლო, რომელიც ნორმატიული აქტითაა დადგენილი. მაშასადამე, პირგასამტეხლოს კვალიფიკაციისათვის კანონისმიერ ან სახელშეკრულებო პირგასამტეხლოდ - გადამწყვეტი მნიშვნელობა ენიჭება, თუ ვისი ნებით არის იგი წარმოშობილი (კანონმდებლის თუ მხარეთა შეთანხმებით).

კანონისმიერი პირგასამტეხლოს სახელშეკრულებო პირგასამტეხლოსაგან განმასხვავებელ ერთ-ერთ ძირითად ნიშნად მისი კონკრეტული ხასიათი გვევლინება. ყოველი ასეთი კანონისმიერი პირგასამტეხლო გათვალისწინებულია იმ კონკრეტული შემთხვევისათვის, რომლისთვისაც არის იგი დადგენილი კანონმდებლის მიერ. მეორე განმასხვავებელ ნიშნად, მისი განსაზღვრულობა გვევლინება - კანონმდებელი ყოველთვის ადგენს მის კონკრეტულ ოდენობას, ან წესს, რომლის მიხედვითაც უნდა იქნას იგი განსაზღვრული.

საურავი, ისევე როგორც ჯარიმა, წარმოადგენს პირგასამტეხლოს ერთ-ერთ სახეს. იგი უმეტესად იმ შემთხვევაში გამოიყენება, როდესაც ვალდებულ პირს არ ასრულებს ვალდებულებას დადგენილ დროში. ჯარიმისაგან განსხვავებით, შესრულების ვადის გადაცილებისათვის საურავის სახით დადგენილი პირგასამტეხლოს თავისებურება იმაში მდგომარეობს, რომ იგი იძლევა ვალდებულების შესრულებისა და პირგასამტეხლოს მოთხოვნის კუმულაციის შესაძლებლობას. საურავი იცავს კრედიტორის იმ ინტერესს, რომელიც მას ვალდებულების დროული შესრულების მიმართ გააჩნია. კანონისმიერი პირგასამტეხლო გათვალისწინებულია, მაგალითად, საქართველოს ორგანული კანონის „შრომის კოდექსის“ 31-ე მუხლის მე-3 პუნქტით, რომელიც ითვალისწინებს დამსაქმებლის ვალდებულებას გადაუხადოს დასაქმებულს ანგარიშსწორების დაყოვნების ყოველი დღისათვის დაყოვნებული თანხის 0,07 პროცენტი (იხ., სუს 07.11.2011წ.-ის განჩინება Nას-1298-1318-2011). ასევე, საქართველოს მთავრობის 2012 წლის 14 მაისის სახელმწიფო სადაზღვევო პროგრამების ფარგლებში სამედიცინო და სადაზღვევო მომსახურების მიწოდების წესების დამტკიცების შესახებ №177 დადგენილების მე-3 მუხლის მე-3 პუნქტის „ყ“ ქვეპუნქტი ადგენს ქცევის იმგვარ წესს, რომლის თანახმად, მზღვეველი ვალდებულია, მიმწოდებლისა და აფთიაქისათვის შესრულებული სამუშაოს ანაზღაურების ამ წესით გათვალისწინებული გადახდის ვადის გადაცილების შემთხვევაში, მიმწოდებლისა და აფთიაქის სასარგებლოდ გადაიხადოს 2014 წლის 8 აგვისტომდე პერიოდზე ასანაზღაურებელი თანხის 0,1%, ხოლო 2014 წლის 8 აგვისტოდან შემდგომ პერიოდზე – ასანაზღაურებელი თანხის 0,02%, ყოველ ვადაგადაცილებულ დღეზე. ჯარიმის გადახდა არ ათავისუფლებს მზღვეველს მთლიანი თანხის გადახდის

ვალდებულებისაგან (იხ., სუს 02.02.2015წ.-ის განჩინება №ას-1171-1116-2014; სუს 24.03.2014წ.-ის განჩინება №ას-1284-1226-2013).

შესრულებისა და საურავის მოთხოვნა კრედიტორს არ ართმევს უფლებას მოითხოვოს ზიანის ანაზღაურებაც. შესრულების ვადის გადაცილებისათვის დადგენილი საურავი იმავე ინტერესს მოიცავს, რასაც ვალდებულების შესრულების ვადის გადაცილებით გამოწვეული ზიანის ანაზღაურება. ვალდებულების დარღვევის შემთხვევაში, კრედიტორს შეუძლია აირჩიოს - მოითხოვოს დამდგარი ზიანის ანაზღაურება, პირგასამტეხლოს გადახდევინება თუ ორივე. ზიანის სრული ოდენობით ანაზღაურების და პირგასამტეხლოს კუმულაცია დაუშვებელია, გარდა იმ შემთხვევისა, როდესაც პირგასამტეხლო და ზიანი კრედიტორის ერთი და იმავე ინტერესის დაკმაყოფილებას არ გულისხმობს.

საურავის თავისებურება იმაში მდგომარეობს, რომ ვალდებულების დარღვევის შემთხვევაში კონკრეტულ ოდენობაში ან პროცენტებში დადგენილი საურავი ერიცხება მოვალეს ყოველ ვადაგადაცილებულ დღეზე და ამით აიძულებს შეასრულოს ვალდებულება. ჯარიმისაგან განსხვავებით, საურავის დროს ვალდებულების შესრულების უზრუნველმყოფი ფუნქცია უფრო ნათლად ჩანს, რაც იმაში გამოიხატება, რომ იგი განაგრძობს დარიცხვას ვალდებულების დარღვევის შემდეგაც. საურავი ირიბი იძულებითი ხასიათის ღონისძიებაა: ვალდებულმა პირმა იცის, რაც უფრო მეტი დრო გავა და რაც უფრო გვიან შეასრულებს ვალდებულებას, მით მძიმე იქნება მისი ფინანსური ტვირთი.

საკასაციო პალატა განმარტავს, რომ განსახილველი შემთხვევის მიმართ გამოყენებულ უნდა იქნას საქართველოს საგადასახადო კოდექსის 272-ე მუხლის მიხედვით განსაზღვრული კანონისმიერი პირგასამტეხლო, კერძოდ, აღნიშნული მუხლის განმარტების თანახმად, საგადასახადო სანქცია, რომელიც პირს ერიცხება საგადასახადო კანონმდებლობით დადგენილ ვადაში გადასახადის გადაუხდელობისათვის (საურავი).

საკასაციო პალატა მიიჩნევს, რომ საურავი ერიცხება გადაუხდელი გადასახადის თანხას ყოველ ვადაგადაცილებულ დღეზე, რაც მიმართულია ბიუჯეტის მიერ მისაღები კუთვნილი თანხების გადაუხდელობით მიყენებული ზიანის ანაზღაურებისაკენ. იგი გადაიხდება გადასახადის ძირითად თანხასთან ერთად ყოველ ვადაგადაცილებულ დღეზე დამატებით გადასახდელი თანხის სახით, რაც შეადგენს კანონით განსაზღვრული გადასახდელი თანხის გარკვეულ პროცენტს (0,06%). საურავი მისი სამართლებრივი ბუნებით არის გადასახადის გადაუხდელობის შედეგად დარიცხული ფულადი საზღაური, მიყენებული ზიანის შედეგად წარმოშობილი ერთობლივად გადასახდელი თანხა.

საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 420-ე მუხლი ითვალისწინებს სასამართლოს მიერ პირგასამტეხლოს ოდენობის შემცირების შესაძლებლობას. პირგასამტეხლოს შემცირებისას სასამართლო მხედველობაში იღებს მხარის ქონებრივ მდგომარეობასა და სხვა გარემოებებს, კერძოდ, იმას, თუ როგორია

შესრულების ღირებულების, მისი შეუსრულებლობისა და არაჯეროვანი შესრულებით გამოწვეული ზიანის თანაფარდობა პირგასამტეხლოს ოდენობასთან. პირგასამტეხლოს შეუსაბამობის კრიტერიუმად, ყოველ კონკრეტულ შემთხვევაში, შეიძლება ჩაითვალოს ისეთი გარემოებები, როგორცაა ხელშეკრულებით გათვალისწინებული პირგასამტეხლოს შეუსაბამოდ მაღალი პროცენტი, პირგასამტეხლოს თანხის მნიშვნელოვანი გადაჭარბება ვალდებულების შეუსრულებლობით გამოწვეულ შესაძლო ზიანზე, ვალდებულების შეუსრულებლობის ხანგრძლივობა და სხვა (იხ. სუსგ 28.12.2012წ. საქმე Nას-1560-1463-2012; სუსგ 16.05.2014წ.-ის საქმე Nას-1200-1145-2013).

საკასაციო პალატა განმარტავს, რომ სამოქალაქო კოდექსის 420-ე მუხლით გათვალისწინებული მოწესრიგება გამოიყენება მხოლოდ მხარეთა შეთანხმებით გათვალისწინებულ პირგასამტეხლოსთან მიმართებით და ვერ იქნება გამოყენებული განსახილველი შემთხვევის მიმართ, რადგან სასამართლოს არ შეუძლია შეამციროს კანონით დადგენილი პირგასამტეხლოს ოდენობა (ნორმატიულად განსაზღვრული პირგასამტეხლოს ოდენობის სასამართლოს მიერ შემცირების შეუძლებლობის შესახებ იხ., სუს 02.02.2015წ.-ის განჩინება საქმე Nას-1171-1116-2014; სუს 24.03.2014წ.-ის განჩინება საქმე N ას-1284-1226-2013).

დ. კომპანიის პარტნიორებისა და დირექტორის პასუხისმგებლობის ფორმა. სოლიდარული პასუხისმგებლობა

კომპანიის პარტნიორისა და დირექტორის ლ. ბ-ისა და პარტნიორის მ. ჭ-ის პასუხისმგებლობის ფორმასთან დაკავშირებით საკასაციო სასამართლო ვერ გაიზიარებს მოსარჩელის/კასატორის მსჯელობას, რომ კომპანიის პარტნიორებისა და დირექტორის პასუხისმგებლობა კომპანიის ვალდებულებების მიმართ კომპანიასთან ერთად სოლიდარულია, რადგან „მეწარმეთა შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-3 მუხლის მე-6 პუნქტისა და მე-9 მუხლის მე-6 პუნქტის შინაარსიდან ნათლად გამომდინარეობს, რომ კომპანიის პარტნიორებისა და დირექტორის პასუხისმგებლობა კრედიტორების წინაშე კომპანიის ვალდებულებების მიმართ სუბსიდიურია, ხოლო ერთმანეთის მიმართ შესაძლებელია სოლიდარული იყოს.

საკასაციო პალატა პასუხისმგებლობის სოლიდარული ფორმის მნიშვნელობიდან და აგრეთვე, საკასაციო სამართალწარმოების ბუნების გათვალისწინებით, მიზანშეწონილად მიიჩნევს იმსჯელოს ზოგადად სოლიდარული პასუხისმგებლობის დაკისრების თავისებურებებზე.

ვალდებულებით-სამართლებრივ ურთიერთობათა უმეტესობა მარტივი სახისაა და როგორც წესი, მასში მონაწილეობს ერთი კრედიტორი და ერთი მოვალე. როგორც სამოქალაქო კოდექსის 316-ე მუხლის დანაწესიდან ჩანს, ვალდებულებით-სამართლებრივი ურთიერთობის საკანონმდებლო მოდელიც, ვალდებულებით-სამართლებრივ ურთიერთობებში ერთი მოვალისა და ერთი კრედიტორის

არსებობის პრეზუმფციიდან გამომდინარე. დღევანდელ ეკონომიკურ-სამართლებრივ რეალობაში სულ უფრო მეტად შეიმჩნევა რთულ ვალდებულებით-სამართლებრივ ურთიერთობათა მატების ტენდენცია, რომელშიც ერთ ან მეორე მხარეზე, ან ორივეზე ერთდროულად რამდენიმე კრედიტორი ან მოვალე მონაწილეობს.

სოლიდარული ვალდებულება ვალდებულებით-სამართლებრივ ურთიერთობებში პირთა სიმრავლის ყველაზე გავრცელებული და რთული სახეა.

სოლიდარული ვალდებულების არსებობა (კრედიტორთა ან მოვალეთა სიმრავლე) რამდენიმე წინაპირობას უკავშირდება. უპირველეს ყოვლისა, აუცილებელია, ვალდებულების ერთ-ერთ მხარეზე რამდენიმე პირის მონაწილეობა. ამასთან, იმის მიხედვით, თუ ვალდებულების რომელ მხარეზე მონაწილეობს სოლიდარულად რამდენიმე პირი, თითოეულს ერთი და იმავე მოვალის მიმართ უნდა გააჩნდეს ვალდებულების შესრულების მოთხოვნის უფლება, ანდა თითოეულმა მათგანს ერთი და იმავე კრედიტორის მიმართ ვალდებულების შესრულების ვალდებულება.

სწორედ ის ფაქტი, რომ სოლიდარულ ვალდებულებაში მონაწილე რამდენიმე პირთაგან თითოეულს მთლიანი ვალდებულების შესრულება ეკისრება, ანდა თითოეული მთლიანი ვალდებულების შესრულების მოთხოვნაზე უფლებამოსილი, განასხვავებს სოლიდარულ ვალდებულებას წილადი ვალდებულებისაგან. ვალდებულებაში წილობრივად მონაწილე ნებისმიერ პირს ვალდებულების შესრულება მხოლოდ კუთვნილი წილის ფარგლებში შეუძლია მოითხოვოს და შესაბამისად, მას მხოლოდ ამ წილის ოდენობით ეკისრება შესრულების ვალდებულება.

ვალდებულებით-სამართლებრივ ურთიერთობებში მონაწილე პირთა უფლება-მოვალეობები შესაძლებელია ორ ნაწილად დავყოთ - „გარე“ და „შიდა“ ურთიერთობიდან გამომდინარე უფლებებად და მოვალეობებად. „გარე“ ურთიერთობა გულისხმობს იმ უფლება-მოვალეობებს, რომლებიც ვალდებულების ერთ-ერთ მხარეზე მონაწილე რამდენიმე პირს ვალდებულების მეორე მხარის მიმართ გააჩნია. რაც შეეხება შიდა ურთიერთობას, იგი ვალდებულების ერთ-ერთ მხარეზე მონაწილე პირთა უფლება-მოვალეობებს მოიცავს ერთმანეთთან მიმართებაში.

როგორც წილადი, ასევე სოლიდარული ვალდებულების შემთხვევაში ვალდებულების არსიდან ნათლად გამომდინარეობს წილობრივად, ანდა სოლიდარულად მონაწილე თითოეული სუბიექტის უფლება-მოვალეობათა ოდენობა „გარე“ ურთიერთობაში. განსხვავებულ სურათთან გვაქვს საქმე ვალდებულებაში მონაწილე ამ რამდენიმე სუბიექტის „შიდა“ ურთიერთობასთან დაკავშირებით. „გარე“ ურთიერთობაში წილობრივი ან სოლიდარული უფლებამოსილება თუ ვალდებულება იმისგან დამოუკიდებლად არსებობს, თუ როგორ აქვთ მოწესრიგებული „შიდა“ ურთიერთობები ვალდებულების ერთ-ერთ მხარეზე მონაწილე რამდენიმე პირს. შესაბამისად, შესაძლებელია ვალდებულებაში

სოლიდარულად, ანდა წილობრივად მონაწილე პირებს „შიდა“ ურთიერთობა სრულიად განსხვავებულად ჰქონდეთ დარეგულირებული. „შიდა“ ურთიერთობა მხოლოდ „გარე“ ურთიერთობის შეწყვეტის შემდეგ ხდება აქტუალური. სწორედ „შიდა“ ურთიერთობებით დადგენილი წილი განსაზღვრავს იმას, თუ საბოლოოდ ვინ რა ოდენობითაა ვალდებულების შესრულებაზე პასუხისმგებელი ანდა მის მიღებაზე უფლებამოსილი.

წილადი მონაწილეობისაგან განსხვავებით, ვალდებულებაში სოლიდარული მონაწილეობის დროს კანონი იძლევა პასუხს სოლიდარულ მონაწილე პირთა წილების თაობაზე. სამოქალაქო კოდექსის 462-ე მუხლის მეორე ნაწილის თანახმად, ვალდებულებაში მონაწილე სოლიდარულ უფლებამოსილ პირებს ერთმანეთთან ურთიერთობაში აქვთ თანაბარი წილი, თუ მათ შორის შეთანხმებით სხვა რამ არ არის დადგენილი.

სოლიდარული ვალდებულება პრაქტიკაში პირთა სიმრავლის ყველაზე გავრცელებული სახეა. სოლიდარულ მოვალეთა ცნებას კანონმდებელი სამოქალაქო კოდექსის 463-ე მუხლში აყალიბებს. მუხლის დანაწესით, თუკი რამდენიმე მოვალემ ვალდებულება უნდა შეასრულოს ისე, რომ თითოეულმა მონაწილეობა უნდა მიიღოს მთლიანი ვალდებულების შესრულებაში, ხოლო კრედიტორს ვალდებულების მხოლოდ ერთჯერადი შესრულების მოთხოვნის უფლება აქვს, მათ სოლიდარული მოვალეები ეწოდებათ. სამოქალაქო კოდექსის 463-ე მუხლი რამდენიმე წინაპირობას შეიცავს. უპირველეს ყოვლისა, საჭიროა არსებობდეს რამდენიმე მოვალე, რომლებიც კრედიტორის წინაშე ვალდებულების შესრულებაზე არიან პასუხისმგებელი. გარდა ამისა, აუცილებელია, ისინი ერთი და იმავე კრედიტორის წინაშე იყვნენ ვალდებულნი. ამასთან, მოვალეთა სოლიდარულ მოვალეებად მიჩნევისათვის მნიშვნელობა არ აქვს იმას, თუ რა სამართლებრივ საფუძველს ემყარება თითოეულის ვალდებულება კრედიტორის წინაშე. შესაბამისად, არ არის აუცილებელი, კრედიტორის მოთხოვნები სოლიდარულ მოვალეთა მიმართ ერთიანი სამართლებრივი საფუძვლიდან გამომდინარეობდეს.

მოვალეთა სოლიდარულ მოვალეებად მიჩნევისათვის აუცილებელია, რომ ისინი კრედიტორის წინაშე ვალდებულების შესრულებაზე იყვნენ პასუხისმგებელი. აღნიშნული ურთიერთობიდან გამომდინარე, თითოეული სოლიდარული მოვალე კრედიტორის ერთი და იმავე შესრულების ინტერესის მთლიან დაკმაყოფილებაზე უნდა იყოს ვალდებული. მოვალეთა ეს ცალკეული ვალდებულებები, სწორედ ერთი საერთო მიზნით (კრედიტორის ერთი და იმავე შესრულების ინტერესის დაკმაყოფილებით) არის დაკავშირებული და ერთ მთლიანობას ქმნის. ერთ-ერთი სოლიდარული მოვალის მიერ ვალდებულების მთლიანად შესრულება, ნიშნავს მთლიანი ვალდებულებით-სამართლებრივი ურთიერთობის დასასრულს და კრედიტორის ერთიანი ინტერესის დაკმაყოფილებას, რომელიც მას ვალდებულების შესრულების მიმართ გააჩნდა.

მოვალეთა სოლიდარულ მოვალეებად მიჩნევისათვის აუცილებელია, თითოეული მათგანი მთლიანი ვალდებულების შესრულებაზე იყოს პასუხისმგებელი. ამით განსხვავდება სოლიდარული ვალდებულება წილობრივი ვალდებულებისგან. სოლიდარული ვალდებულების შემთხვევაში თითოეულ სოლიდარულ მოვალეს ვალდებულების მთლიანი შესრულების ვალდებულება ეკისრება. მოვალეთა სოლიდარულ მოვალეებად მიჩნევისათვის მნიშვნელობა არ აქვს იმას, რომ მთლიანი ვალდებულების შესრულება, პრაქტიკულად, მხოლოდ ერთ-ერთ მათგანს შეუძლია.

სამოქალაქო კოდექსის 463-ე მუხლის პირველი ნაწილიდან გამომდინარე, ბოლო კრიტერიუმი იმაში მდგომარეობს, რომ კრედიტორს ვალდებულების შესრულების მოთხოვნა მხოლოდ ერთხელ შეუძლია. სოლიდარული ვალდებულება შესაძლებელია სამი საფუძველით წარმოიშვას: ხელშეკრულება, კანონი და ვალდებულების საგნის განუყოფლობა.

კანონის საფუძველზე წარმოშობილი სოლიდარული ვალდებულების შემთხვევები სამოქალაქო კოდექსში საკმაოდ მრავლადაა. მაგალითად, სამოქალაქო კოდექსის 998-ე მუხლის პირველი ნაწილი, რომელიც ზიანის დადგომაში მონაწილე პირების სოლიდარულ პასუხისმგებლობას აწესებს. განსაკუთრებით ხშირია კანონისმიერი საფუძველები საკორპორაციო სამართალში. მაგალითად, სოლიდარული პასუხისმგებლობის საზოგადოების (სპს) პარტნიორები და კომანდიტური საზოგადოების (კს) პერსონალურად პასუხისმგებელი პარტნიორები (კომპლემენტარები), მეწარმეთა შესახებ საქართველოს კანონის მე-3 მუხლის მე-3 პუნქტის თანახმად, კრედიტორების წინაშე პასუხს აგებენ საზოგადოების ვალდებულებისათვის სოლიდარულად. ასევე სოლიდარული პასუხისმგებლობა ეკისრებათ მეწარმეთა შესახებ საქართველოს კანონის მე-2 მუხლის მე-2 პუნქტის თანახმად, საწარმოს დაფუძნებამდე საწარმოს სახელით მოქმედ პირებსა და საწარმოს დამფუძნებლებს.

სოლიდარული ვალდებულების დროს ერთ-ერთი სოლიდარული მოვალის მიერ ვალდებულების მთლიანად შესრულება დანარჩენ მოვალეებსაც ათავისუფლებს კრედიტორის წინაშე შესრულების ვალდებულებისაგან.

მოცემულ საქმეში იმის გათვალისწინებით, რომ კომპანიის პარტნიორებზე და დირექტორზე ძირითადი საგადასახადო დავალიანების კომპანიასთან სოლიდარულად დაკისრების ნაწილში სასამართლოს გადაწყვეტილება გასაჩივრებული არ არის, საკასაციო პალატა უფლებამოსილია მიიღოს გადაწყვეტილება მხოლოდ საურავის სოლიდარულად დაკისრების საკითხთან დაკავშირებით.

ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, საკასაციო პალატა იზიარებს სსიპ შემოსავლების სამსახურის პოზიციას, რომ კომპანიის პარტნიორსა და დირექტორს ლ. ბ-ს და პარტნიორს მ. ჭ-ს ეკისრებათ საქართველოს საგადასახადო კოდექსის 272-ე მუხლით გათვალისწინებული საურავის გადახდის სოლიდარული ვალდებულება.

სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 411-ე მუხლის შესაბამისად, საკასაციო სასამართლო თვითონ მიიღებს გადაწყვეტილებას საქმეზე, თუ არ არსებობს ამ კოდექსის 412-ე მუხლით გათვალისწინებული გადაწყვეტილების გაუქმებისა და საქმის სააპელაციო სასამართლოში ხელახლა განსახილველად დაბრუნების საფუძველები.

მოცემულ შემთხვევაში, საკასაციო სასამართლო მიიჩნევს, რომ ლ. ბ-ისა და მ. ჭ-ის მიმართ სსიპ შემოსავლების სამსახურის მოთხოვნასთან დაკავშირებით არ არსებობს საქმის სააპელაციო სასამართლოში ხელახლა განსახილველად დაბრუნების საფუძველი, შესაბამისად საკასაციო სასამართლო უფლებამოსილია აღნიშნულ საკითხზე თვითონ მიიღოს გადაწყვეტილება.

ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, სსიპ შემოსავლების სამსახურის საკასაციო საჩივარი ლ. ბ-ისა და მ. ჭ-ის მიმართ უნდა დაკმაყოფილდეს, გაუქმდეს ქუთაისის სააპელაციო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2014 წლის 31 ოქტომბრის გადაწყვეტილება იმ ნაწილში, რომლითაც არ დაკმაყოფილდა კასატორის მოთხოვნა ლ. ბ-ისა და მ. ჭ-ის მიმართ სახელმწიფო ბიუჯეტის სასარგებლოდ სოლიდარულად 1 436 713 ლარის დაკისრების შესახებ და ამ ნაწილში მიღებულ იქნას ახალი გადაწყვეტილება - ლ. ბ-ს და მ. ჭ-ს სახელმწიფო ბიუჯეტის სასარგებლოდ შპს „ლ. 2009“-ის მიმართ სუბსიდიურად, ხოლო ერთმანეთის მიმართ სოლიდარულად უნდა დაეკისროთ 1 436 713 ლარის გადახდა.

ე. სასამართლო ხარჯები

სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 53-ე მუხლის პირველი ნაწილის თანახმად, იმ მხარის მიერ გაღებული ხარჯების გადახდა, რომლის სასარგებლოდაც იქნა გამოტანილი გადაწყვეტილება, ეკისრება მეორე მხარეს, თუნდაც ეს მხარე განთავისუფლებული იყოს სახელმწიფოს ბიუჯეტში სასამართლო ხარჯების გადახდისაგან. ამავე კოდექსის 55-ე მუხლის პირველი ნაწილის მიხედვით კი, სასამართლოს მიერ საქმის განხილვასთან დაკავშირებით გაწეული ხარჯები და სახელმწიფო ბაჟი, რომელთა გადახდისაგან განთავისუფლებული იყო მოსარჩელე, გადახდება მოპასუხეს ბიუჯეტის შემოსავლის სასარგებლოდ, მოთხოვნათა იმ ნაწილის პროპორციულად, რომელიც დაკმაყოფილებულია.

საქმის მასალებით დადგენილია, რომ მოსარჩელე სსიპ შემოსავლების სამსახური სახელმწიფო ბაჟის გადახდისაგან გათავისუფლებულია, შესაბამისად, სარჩელის ნაწილობრივ დაკმაყოფილების პირობებში მოპასუხეებს – ლ. ბ-ს და მ. ჭ-ს უნდა დაეკისროთ სახელმწიფო ბიუჯეტის სასარგებლოდ სახელმწიფო ბაჟის იმ ოდენობით გადახდა, რასაც მოსარჩელე გადაიხდიდა სახელმწიფო ბაჟის გადახდისაგან მისი გათავისუფლების სამართლებრივი საფუძველი რომ არ არსებულებოდა, კერძოდ, სარჩელზე დავის საგნის ღირებულების 3%, სააპელაციო

საჩივარზე 1 436 713 ლარის 4%, ხოლო ხოლო საკასაციო საჩივარზე – 1 436 713 ლარის 5%. სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 39-ე მუხლის მესამე ნაწილის „ა.ბ“ ქვეპუნქტის შესაბამისად, პირველი ინსტანციის სასამართლოში სახელმწიფო ბაჟის ოდენობა იურიდიული პირისათვის არ უნდა აღემატებოდეს 5000 ლარს, ხოლო იმავე მუხლის მესამე ნაწილის „ბ.ბ“ და „გ.ბ“ ქვეპუნქტების შესაბამისად სააპელაციო და საკასაციო სასამართლოებში შესაბამისად - 7000 და 8000 ლარს.

მოცემულ შემთხვევაში, რაკი დავის საგნის ღირებულების 3%, 4%, 5% თითოეულ შემთხვევაში აღემატება შესაბამისი ინსტანციის სასამართლოში იურიდიული პირის მიერ გადასახდელი სახელმწიფო ბაჟის მაქსიმალურ მოცულობას, სახელმწიფო ბაჟის ოდენობის განსაზღვრისას უნდა იქნას გამოყენებული აღნიშნული მაქსიმალური ოდენობები.

საქმის მასალებით დადგენილია, რომ ბათუმის საქალაქო სასამართლოს 2014 წლის 9 იანვრის კანონიერ ძალაში შესული გადაწყვეტილებით ლ. ბ-სა და მ. ჭ-ს პირველი ინსტანციის სასამართლოში სახელმწიფო ბაჟის სახით სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 39-ე მუხლის მესამე ნაწილის „ა.ა“ ქვეპუნქტის საფუძველზე დაეკისრათ ფიზიკური პირებისათვის პირველი ინსტანციის სასამართლოში გადასახდელი სახელმწიფო ბაჟის მაქსიმალური ოდენობა - 3000 ლარი. თუმცა იმავე მუხლის მესამე ნაწილის „ა.ბ“ ქვეპუნქტისა და სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 55-ე მუხლის შესაბამისად, მათ მიმართ დასაკისრებელი ბაჟის ოდენობა წარმოადგენს იურიდიული პირებისათვის პირველი ინსტანციის სასამართლოში გადასახდელი სახელმწიფო ბაჟის მაქსიმალურ ოდენობას - 5000 ლარს. შესაბამისად, მოპასუხეებს პირველი ინსტანციის სასამართლოში სახელმწიფო ბაჟის სახით დამატებით სოლიდარულად უნდა დაეკისროთ 2000 ლარი, ხოლო სააპელაციო და საკასაციო ინსტანციის სასამართლოებში - იურიდიული პირებისათვის გადასახდელი სახელმწიფო ბაჟის მაქსიმალური ოდენობა 15 000 ლარი (7000+8000=15000). ჯამში სახელმწიფო ბაჟის სახით ლ. ბ-სა და მ. ჭ-ს სახელმწიფო ბიუჯეტის სასარგებლოდ სოლიდარულად უნდა დაეკისროთ 17 000 ლარი.

ს ა რ ე ზ ო ლ უ ც ი ო ნ ა წ ი ლ ი

საკასაციო პალატამ იხელმძღვანელა სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 187-ე მუხლის მე-2 ნაწილით, 399-ე, 406-ე, 411-ე, 412-ე მუხლებით და

გ ა დ ა წ ყ ვ ი ტ ა

1. სსიპ შემოსავლების სამსახურის საკასაციო საჩივარი ლ. ბ-ისა და მ. ჭ-ის მიმართ სახელმწიფო ბიუჯეტის სასარგებლოდ სოლიდარულად 475.52 ლარის დაკისრების ნაწილში დარჩეს განუხილველად;

2. სსიპ შემოსავლების სამსახურის საკასაციო საჩივარი ლ. ბ-ისა და მ. ჭ-ის მიმართ სახელმწიფო ბიუჯეტის სასარგებლოდ სოლიდარულად 1 436 713 ლარის დაკისრების ნაწილში დაკმაყოფილდეს;

3. გაუქმდეს ქუთაისის სააპელაციო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2014 წლის 31 ოქტომბრის გადაწყვეტილება იმ ნაწილში, რომლითაც არ დაკმაყოფილდა სსიპ შემოსავლების სამსახურის მოთხოვნა ლ. ბ-ისა და მ. ჭ-ის მიმართ სახელმწიფო ბიუჯეტის სასარგებლოდ სოლიდარულად 1 436 713 ლარის დაკისრების შესახებ და გაუქმებულ ნაწილში მიღებულ იქნას ახალი გადაწყვეტილება;

4. სსიპ შემოსავლების სამსახურის სარჩელი ნაწილობრივ დაკმაყოფილდეს და მოპასუხეებს – ლ. ბ-სა და მ. ჭ-ს სახელმწიფო ბიუჯეტის სასარგებლოდ შპს „ლ. 2009“-ის ვალდებულების მიმართ სუბსიდიურად, ხოლო ერთმანეთის მიმართ სოლიდარულად დაეკისროთ 1 436 713 ლარის გადახდა;

5. ლ. ბ-სა (პირადი №....) და მ. ჭ-ს (პირადი №....) სახელმწიფო ბიუჯეტის სასარგებლოდ (ქ.თბილისი, „სახელმწიფო ხაზინა“, ბანკის კოდი TRESGE22, მიმღების ანგარიშის №200122900, სახაზინო კოდი 300773150) სოლიდარულად დაეკისროთ სახელმწიფო ბაჟის სახით 17 000 ლარის გადახდა.

6. დანარჩენ ნაწილში ქუთაისის სააპელაციო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2014 წლის 31 ოქტომბრის გადაწყვეტილება დარჩეს უცვლელად;

7. საკასაციო პალატის გადაწყვეტილება საბოლოოა და არ გასაჩივრდება.

თავმჯდომარე

ნ. ბაქაქური

მოსამართლეები:

ზ. ძლიერიშვილი

ბ. ალავეძე